

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ПОЄДНАННЯ ОЗНАК ХУДОЖНЬОЇ І РОЗВАЖАЛЬНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В РОМАНІ ЛАСЛО ЧАБАЯ "SZINDBÁD, A
DETEKTÍV"

ЛАСЛОВ (КЕЙС) ГЕНРІЕТТА ОТТІЛІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103 / 23 листопада 2022 року

Науковий керівник:

Маді Габрієлла Яношівна
старший викладач

Завідувач кафедру:

Берегсасі Аніко Ференцівна
доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**ПОЄДНАННЯ ОЗНАК ХУДОЖНЬОЇ І РОЗВАЖАЛЬНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В РОМАНІ ЛАСЛО ЧАБАЯ "SZINDBÁD, A DETEKTÍV"**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Ласлов (Кейс) Генрієтта Оттілівна

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Науковий керівник: **Маді Габрієлла Яношівна**

старший викладач

Рецензент: **Кейс Маргарета Юрїївна**

кандидат наук, доцент

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

A SZÉPIRODALOM ÉS SZÓRAKOZTATÓ IRODALOM JELLEGZETESSÉGEINEK ÖTVÖZŐDÉSE CSABAI LÁSZLÓ SZINDBÁD, A DETEKTÍV CÍMŰ REGÉNYÉBEN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: László (Kész) Henrietta

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

Témavezető: Mádi Gabriella

adjunktus

Recenzens: Dr. Kész Margit

kandidátus, docens

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
I. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	6
1.1. Gondolatok az irodalomról	6
1.1.1. Az irodalom története	8
1.1.2. Az irodalom zsánerei	11
1.2. A szépirodalomról	16
1.3. A szórakoztató irodalomról	17
1.4. A regény szépirodalmi és szórakoztató kontextusban	18
II. “SZINDBÁD, A DETEKTÍV” - A SZÉPIRODALOM ÉS SZÓRAKOZTATÓ IRODALOM ÖTVÖZŐDÉSE	21
2.1. Az író és világa	21
2.2. A regény háttere	22
2.2.1. Szindbád családja	23
2.2.2. Szindbád Bagdadban	26
2.2.3. Magyarország a 20. század elején	27
2.3. A cselekmény	28
2.3.1. A vihar előtt	28
2.3.2. A második Nagy Háború	39
2.4. A regényben megjelenő szórakoztató elemek	43
2.3.1. A komédia	43
2.3.2. A thriller	44
2.3.3. A történelmi anekdoták	45
ÖSSZEFOGLALÁS	47
IRODALOM ÉS FORRÁSJEGYZÉK	48
UKRÁN NYELVŰ REZÜMÉ	53
MELLÉKLETEK	54

ЗМІСТ

ВСТУП	5
I. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	6
1.1. Думки про літератури	6
1.1.1. Історія літератури	8
1.1.2. Жанри літератури	11
1.2. Про художню літературу	16
1.3. Про розважальну літературу	17
1.4. Роман в художньо-розважальний контекст	18
II. “СИНДБАД, ДЕТЕКТИВ” - ПОЄДНАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ТА РОЗВАЖАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	21
2.1. Письменник і його світ	21
2.2. Передісторія роману	22
2.2.1. Сім'я Синдбада	23
2.2.2. Синдбад в Багдаді	26
2.2.3. Угорщина на початку 20. ст.	27
2.3. Сюжет	28
2.3.1. Передгрозою	28
2.3.2. Друга Велика Війна	39
2.4. Розважальні елементи, які з'являються в романі	43
2.3.1. Комедія	43
2.3.2. Трилер	44
2.3.3. Історичні анекдоти	45
РЕЗЮМЕ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	48
РЕЗЮМЕ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	53
ДОДАТКИ	54

BEVEZETÉS

A modern irodalomtudományban az írást szándéki jellege szerint két nagy részre bontjuk: szakirodalom és művészi irodalom. Szakirodalomnak a való világ leírásával foglalkozó műveket nevezhetjük, amelyekből tanulni akarunk, és művészi irodalomnak azokat, amelyektől azt várjuk, hogy fiktív történetekkel kikapcsoljanak bennünket, és erkölcsi üzenetet közvetítsenek.

A szépirodalom berkeibe tartoznak a minőségi művek, amiket, mondjuk, az iskolákban is tanulunk, viszont az olcsó ponyvák is, amelyeket egy olvasás után el is hajítunk. Az előbbieket "magas színvonalú irodalom" címkével is illetik a kritikusok - régi művek, melyek annak idején szórakoztatónak s oly népszerűek voltak, hogy akkoriban szinte mindenki ismerte őket. A klasszikus írók megítélése teljesen más volt a saját korukban, mint napjainkban. Egyre több író és mű kerül kiemelésre, talán némi elfogultságból fakadóan a modern irodalom felé.

A Csabai László által 2010-ben írt "Szindbád, a detektív" című regény egy szépirodalmat és szórakoztató irodalmat ötvöző mű. A kettő együtt kevésbé használt prózai forma, ugyanis az irodalomkritika kevésbé értékeli a szórakoztató irodalmat, ezért a szépírók általában tartózkodnak a szórakoztató elemektől.

A dolgozat célja eme mű megvizsgálása, hogyan tudott az író olvasói és kritikai elismerést szerezni egy szépirodalmat és szórakoztató irodalmat ötvöző műben. A kérdésem megválaszolásához közelebb vitt az irodalom koncepcionális megismerése, illetve a kutatás módszereként szolgált a szépirodalmi műelemzés, és az íróval való kapcsolatfelvétel egy interjú formájában.

A dolgozat a bevezetést követően egy szakirodalmi áttekintéssel indul, amelyben az irodalom rövid történetét, zsánereit, tematikáit és formáit tanulmányozom. Külön figyelmet szentelek a szépirodalomnak és a szórakoztató irodalomnak, illetve ezek tükrében magának a vizsgált regénynek. A második fejezetben a vizsgált mű feldolgozására vállalkoztam, külön kitérve a szerző munkásságára, a regény kapcsán pedig a cím, a karakter és a cselekmény feldolgozására, elemzésére. A munkám során nagy segítségnek bizonyult az íróval készített interjúm, az ezáltal szerzett információk és szempontok új megvilágításba helyezték a mű értelmezését, elemzését.

I. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A vizsgált mű, “Szindbád, a detektív” fő tematikái a krimi és történelem szépirodalmi stílusban, több formát is magába foglal, melyek ötvözésének megértéséhez az irodalom mélyebb részeit is meg kell ismernünk. Jelen téma természeténél fogva meghatározó eleme magának az irodalomnak a felülvizsgálata, megismervén az irodalom természet és fajtáit, a különbségeket és átfedési viszontagságokat egy művön belül.

A szakirodalmi áttekintésben ezen adott témával kapcsolatos tudományos források áttekintésével foglalkozom, belátást nyerve a jelenlegi ismeretekről, lehetővé téve, hogy azonosításra kerüljenek a releváns elméleteket, módszerek és a meglévő kutatás hiányosságai, amelyeket később felhasználhatók a szakdolgozat témájában.

1.1. Gondolatok az irodalomról

Az irodalom - írott művek halmaza. E megnevezést általánosan azokra a költészeti és prózai alkotásokra alkalmazzák, amelyeket szerzőik szándékai és megvalósításuk esztétikai kiválóság különbözteti meg. Az irodalmat többféle rendszer szerint lehet osztályozni, beleértve a nyelvet, nemzeti eredetet, történelmi időszakot, a műfajt és a témát. Művészeti ágként az irodalom úgy írható le, mint a szavak sokaságának egy kifejezett visszajelzést okozó rendszere. A szavakon keresztül az irodalom a tapasztalatot a “puszta” élvezeten túlemeli és átalakítja. Az irodalom tágabban is funkcionál a társadalomban a kulturális értékek bírálatának és megerősítésének eszközeként¹.

Az “irodalom” szót különböző kultúrák némileg eltérően, de általában koncepcionálisan egyetemesen definiálják. A “Merriam-Webster’s Collegiate Dictionary”, mely, bár eredetileg angol nyelvű, általánosan világszinten elfogadott forrása a fogalmak definícióinak, magyarázatának. Ennek a 2012-es 11. kiadása szerint az irodalom - *“olyan iromány, amelynek formája vagy kifejezése állandó vagy egyetemes érdeklődésre számot tevő gondolatokat fejez ki”*².

Az irodalom az emberi önkifejezés egyik formája, de amit szavakkal kifejeznek - még rendszerezetten leírva is - nem minden esetben irodalomnak számítható. Az iromány, amely

¹ [<https://kosdy-ilona-weboldala.webnode.hu/irodalom/a9-osztaly/muveszet-irodalom/>] (Letöltés dátuma: 2022. november 30.)

²Merriam - Webster, 2012:474.

elsősorban tájékoztató jellegű - technikai, tudományos, publicisztikai jellegű - a legtöbb, bár nem minden kritikus kizárná az irodalom sorából, még “szakirodalomnak” titulálva is³.

A központi definíció elég világos, de ezen meghatározások azt feltételezik, hogy az olvasó már tudja, mi az irodalom, mint írási koncepció. A latin littera, “az ABC betűje” szóból ered, s ezáltal az irodalom mindenekelőtt az emberiség egészéhez, ezt követően egy adott nyelvhez vagy néphez tartozó írásanyag. Az “írás” jelző használata az irodalom leírásakor azonban önmagában félrevezető, mert beszélhetünk szóbeli irodalomról, vagy akár írásrendszer előtti népek irodalmáról is, amikor az irodalom formáiról van szó. A művészi érdek természetét kevésbé könnyű meghatározni, mint felismerni⁴.

Az írás több formáit azonban általánosan az irodalomhoz, mint művészethez tartozónak tekintik. Az e formákon belüli egyéni próbálkozásokról úgy vélik, hogy sikeresek, ha rendelkeznek valami művészi “érdekkel”, és kudarcot vallanak, ha nem. A legtisztább (vagy legalábbis a legintenzívebb) irodalmi forma a líra, utána pedig elégikus, epikus, drámai, elbeszélő és kifejtő versszak következik⁵.

Az irodalomkritikai elméletek többsége a költészet elemzésén alapszik, mert ott az irodalom esztétikai problémái a legegyszerűbb és legtisztább formában jelennek meg. Az irodalomként megbukott költészetet egyáltalán nem költészetnek, hanem versnek nevezik. Sok regény - minden bizonnyal a világ összes nagy regénye - irodalom, de ezrek vannak, amelyeket nem tekintenek ennyire. A legtöbb nagy drámát például irodalomnak tekintik, bár a kínaiak, akik a világ egyik leggazdagabb drámai hagyományának birtokosai, úgy vélik, hogy drámái - néhány kivételtől eltekintve - nem rendelkeznek irodalmi érdekkel⁶. A görögök a történelmet a hét művészet egyikének tartották, egy istennő, Clio múzsa ihlette. A világ összes klasszikus történelem felmérése nemes példája lehet az irodalomművészetnek, de a legtöbb történelmi alkotás és tanulmány ma nem elsősorban az irodalmi kiválóságot szem előtt tartva íródott, bár lehet, hogy véletlenül birtokolják azt⁷.

Az esszéet egykor szándékosan irodalomként írták: témája viszonylag csekély jelentőségű volt. Ma a legtöbb esszé magyarázó, ismeretterjesztő újságírásként íródik, bár a nagy hagyományban még mindig vannak esszéírók, akik művésznek gondolják magukat. Most is, akár csak a múltban, a legnagyobb esszéírók némelyike az irodalom, a dráma és a művészetek kritikusa⁸.

³ [<https://kultura.hu/meseld-el-ki-vagy-pleh-csaba-az-elbeszelt-enrol/>] (Letöltés dátuma: 2022. december 01.)

⁴Jablonka, 2014:352.

⁵Bernáth et al, 2006:144-149.

⁶Bollobás, 2015:7-8.

⁷Kapitánffy - Szepessy, 2013:207-209.

⁸ [<https://mek.oszk.hu/09100/09199/09199.htm>] (Letöltés dátuma: 2022. december 03.)

Néhány személyes dokumentum (önéletrajzok, naplók, emlékiratok és levelek) a világ legnagyobb irodalma közé tartozik. Ennek az életrajzi irodalomnak néhány példája az utókort szem előtt tartva íródott, mások pedig nem gondoltak arra, hogy az írón kívül más is olvassa őket. Némelyik nagyon csiszolt irodalmi stílusban készült; mások, akik egy magánfejlődésű nyelven dolgoznak, irodalomként nyerik el pozíciójukat meggyőző, éleslátásuk, mélységük és kiterjedésük miatt⁹.

Sok korai filozófiai mű irodalomnak minősül. Plátó párbeszédei (kr. e. 4. század) nagy elbeszélői készséggel és a legkiválóbb prózák közé íródnak. A 2. századi római császár, Marcus Aurelius elmékedései a látszólag véletlenszerű gondolatok gyűjteménye, a görög nyelv pedig, amelyben le vannak írva, különösen irodalmilag előkelőnek minősül. Ezek mindkettő irodalmi műnek számít, míg sok más filozófus - ókori és a modern - spekulációi, elmékedései nem. Egyes tudományos munkák még sokáig megmaradnak irodalomként, miután tudományos tartalmuk elavulttá vált. Ez különösen igaz a természetrajzi könyvekre, ahol a személyes megfigyelés eleme különösen fontos¹⁰.

Az oratóriumot, a "meggyőzés művészetét" sokáig nagy irodalmi művészetnek tartották. Az Észak-Amerikai őslakosok oratóriuma például híres, míg a klasszikus Görögországban Polymnia volt a költészet és a szónoklat szent múzsája. Róma nagy szónokának, Cicerónak döntő befolyása volt az angol próza stílusának fejlődésére. Manapság azonban az oratóriumot inkább mesterségnek tekintik, mint művészetnek¹¹.

A legtöbb kritikus nem ismerné el a film- vagy dalszövegírást, mint tisztán gazdasági célra létrehozott fikció, illetve a mozi- és televíziós forgatókönyveket az irodalmi kifejezés elfogadott formáinak, bár mások hevesen vitatják ezt a témát, s irodalmi műnek szeretnék elfogadtatni ezeket. Az egyes esetekben a teszt a tartós elégedettség és természetesen az igazság tesztjének tűnik. Valójában egyre nehezebb az irodalmat kategorizálni, mert a modern civilizációban mindenütt jelen vannak a szavak. Az ember folyamatos kommunikációs áradatnak van kitéve¹².

1.1.1. Az irodalom története

Az irodalomtörténet azon prózai vagy költészeti írások történeti fejlődése, amelyek az olvasók/hallgatók/szemlélők szórakoztatását, felvilágosítását vagy oktatását kísérik meg, valamint az e darabok közlésében használt irodalmi technikák fejlődését. Az írás története egymástól függetlenül kezdődött a világ különböző részein - Mezopotámiában körülbelül i.e.

⁹ Lőrincz, 2019:01.

¹⁰Ropolyi et al, 2020:32.

¹¹Homoky, 2008:10-11.

¹² Polónyi, 2020:03.

3200-ban, az ókori Kínában körülbelül i.e. 1250-ben, és Mezo-Amerikában körülbelül i.e. 650-ben. Ennek a vizsgálatával az irodalomtörténet foglalkozik¹³.

Az irodalmat mint úgy kezdetben nem építették be írásba, mivel elsősorban egyszerűbb célokra használták az írást, például gazdasági könyvelésre, vagy állami leltározásra. A legkorábbi fennmaradt irodalmi művek közé tartozik a *“Ptahhotep Maximai”* és *“Wenamun története”* az ókori Egyiptomból, Shuruppak és Nippurszegényemberének utasításai Mezopotámiából, valamint a klasszikus költészet az ókori Kínából¹⁴.

A korai irodalom azokból a történetekből származik, amelyeket vadászó-gyűjtögető törzsekben meséltek el szájhagyományon keresztül, beleértve a mítoszt és a folklórt. A történetmesélés akkor jelent meg, amikor az emberi elme az ok-okozati érvelés alkalmazására és az események narratívává történő strukturálására fejlődött, és a nyelv lehetővé tette a korai emberek számára, hogy megosszák egymással az információkat.

A korai történetmesélés lehetőséget biztosított a veszélyek és a társadalmi normák megismerésére, miközben szórakoztatta a hallgatókat. A mítosz kibővíthető, hogy magában foglalja a minták és történetek minden felhasználását, hogy megértsék a világot, és lehet, hogy pszichológiailag az emberre jellemző. Az epikus költészet volt az ókori irodalom csúcsa. Ezek a művek hosszú elbeszélő költemények, amelyek a mitikus hősök bravúrjait mesélik el, amelyekről gyakran azt mondják, hogy egy ország/nemzet korai történelmében játszódtak le¹⁵.

Ha a korai egyiptomiaknak vagy suméroknak voltak kritikai elméletei az irodalomírásról, ezek nem maradtak fenn - a klasszikus Görög városállamok korától napjainkig azonban a *“nyugati kritika”* az irodalomművészetet két egymással ellentétes elmélettel uralta, amelyeket kényelmesen nevezhetünk a kompozíció *“kifejező”* és *“konstruktív”* elméletének¹⁶.

A görög filozófus és tudós, Arisztotelész a konstruktív gondolati iskola első nagy képviselője. *“Poétiká”*-ját (amelynek fennmaradt töredéke a tragédia és az epikus költészet elemzésére korlátozódik), időnként elutasították, mint a bográcsok írásának receptkönyvét. Arisztotelészt természetesen elsősorban a tragédia elméleti felépítése érdekelte, akárcsak egy építész egy templom építését, de nem kizárólag tárgyilagos és tényszerű. Az irodalom kifejező elemeit azonban másodlagos fontosságúnak tartja, és a leírásukra használt kifejezések azóta is értelmezésre és vita tárgya¹⁷.

“A Magasztosról” című 1. századi görög értekezés (amelyet hagyományosan a 3. századi római filozófus Cassius Longinus munkájának tulajdonítanak), azzal a kérdéssel foglalkozik,

¹³Várkonyi-Kecsmár, 2008:4-7.

¹⁴Quirke, 2004:271-274.

¹⁵Várkonyi-Kecsmár, 2008:9.

¹⁶Bernáth et al, 2006:21-24.

¹⁷Sarkady, 2014:2.

amelyet Arisztotelész megválaszolatlanul hagyott - mitől “nagyszerű” egy irodalmi mű? Szabványai szinte teljesen kifejezőek. Ahol Arisztotelész analitikus és általánosítható elveket fogalmaz meg, a “pszeudo-Longinus” konkrétabb, és sok feltételt ad. Ennek ellenére kritikai elméletei nagyrészt impresszionista általánosságokra korlátozódnak, viszont érdemes kiemelni, hogy az impresszionista felfogás több mint egy évezreddel azután intézményesült. Így a nyugati irodalomkritika kezdetén már fennáll a vita¹⁸.

A művész vagy az író technikus, mint egy szakács vagy egy mérnök, aki egyfajta gépet tervez és készít, amely esztétikai választ vált ki a közönségből? Vagy virtuóz, aki mindenekelőtt önmagát fejezi ki, és mivel saját személyisége legmélyebb valóságának ad hangot, választ vált ki olvasóiból, mert elismerik, hogy mélységesen azonosulnak vele? Ez az ellentét végigkíséri a nyugat-európai történelmet - skolasztikus kontra humanizmus, klasszicizmus kontra romantika, kubizmus kontra expresszionizmus - és a mai napig fennmarad kortárs művészeink és íróink közös megítélésében. Meglepő, hogy milyen kevés kritikus nyilatkozta úgy, hogy az ellentét irreális, hogy egy irodalmi vagy plasztikai alkotás egyszerre építő és kifejező, és valójában mindkettőnek kell lennie¹⁹.

Az ázsiai kultúrák kritikai irodalomelmélete azonban változatosabb volt. Indiában óriási mennyiségű, rendkívül technikai jellegű, kritikai irodalom létezik. Egyes művek receptkönyvek, hatalmas trópusok és stilisztikai eszközök; mások filozófiaiak és általánosak. Az indiai irodalom legjobb korszakában, a szanszkrit kulturális csúcspontján (kb. 320–490) az írók azt feltételezik, hogy a kifejező és a konstruktív tényezők egy valóság kettős aspektusai. Ugyanez mondható el a kínaiakról, akiknek irodalmi kézikönyvei, prozodiáról és retorikáról szóló könyvei, akárcsak a Nyugat, a technikai kézikönyvek osztályába tartoznak, míg irodalomkritikájuk inkább szubjektív, kifejező tényezőkkel foglalkozik - és így igazodik egymáshoz. a pszeudo-Longinus-féle “magasztossal”. Japánban minden bizonnyal fontosak a technikai, stilisztikai elemek (a japán diszkrimináció ezekben a kérdésekben talán a legkifinomultabb a világon), de mind az író, mind az olvasó mindenekelőtt a finomság és a megrendítő tulajdonságokra törekszik, és a mélység jelzéseit keresi, amelyek gyakran annyira elenyészőek, hogy teljesen elkerülje az avatatlan olvasót²⁰.

¹⁸ Simon, 2021:35.

¹⁹ Fehér, 2009:56-59.

²⁰ Salát, 2014:27-29.

1.1.2. Az irodalom zsánerei

A nyelvhasználat az irodalomban néha eltér a szokásos nyelvtől. A különbség - művészi eszközök használata az esztétikai szépség megteremtésére a szövegben, típusnak megfelelően. Az irodalom a társadalom ábrázolása. Ez egy nagyszerű eszköz a társadalom erkölcsi tanítására. Különböző típusú irodalom létezik, amelyeken keresztül az írók közvetíthetik üzeneteiket, szándékukat, műnemileg: líra, epika és dráma. Ezek általánosan a mű struktúrájára referálnak. A líra egy gondolatot kifejező, rövid terjedelmű, általánosan első személyből gondolatot kifejező vers formájú mű. Az epika narrált történet hosszabb jelleggel, prózai formában, amely történetet mesél. A dráma mint műnem többnyire párbeszédre épülő, megjelenítő leírásban vett történetmesélés²¹.

A nyelvészet tudománya extenzíven foglalkozik az irodalmi stílusok egyedi nyelvhasználatával, mely által megismerhető nem csak a művészi eszközök mivolta, hanem a nyelv eredete maga, ugyanis a fennmaradt irodalmi művek a legkézzelfoghatóbb módja egy nyelv fejlődésének megismeréséhez²². Az irodalom főbb típus-zsánerei viszont nem a közvetítés módjával, hanem stílusával, hangvétellel és céljával foglalkozik, mely úgy mond a 2. lépése a műnem meghatározása után a tudatos írónak.

Ezek megismerésével megérthetjük az írott művek szándékát, illetve a műfaj meghatározás és hovatartozás lehetővé teszi az olvasók számára, hogy megalapozott döntéseket hozzanak arról, hogy mibe kezdenek, mielőtt elolvasnának egy történetet. És bár a szerzőnek nem kötelező egész életében egy műfajt írni, természetes (és előnyös), hogy az olvasók azért keresnek egy kedvenc szerzőt, mert ő írja kedvenc könyvének műfaját. Az alábbi irodalmi műfajok léteznek:

Dráma - A dráma egy irodalomban színdarab forma, melyet egy drámaíró komponálja, mely kitalált vagy valóság-hű történeteket ábrázol. A dráma "célja", hogy bizonyos események, személyek vagy történetek magyarázatára monológusok, dialógusok és cselekvéseket használnak. Konfliktusok, érzelmek és lenyűgöző karakterek szükségesek egy jó dráma elkészítéséhez, mert bár valaminek a közlése a cél, a kivitelezés fontos a dráma zsánerben²³. A drámának számos formája létezik, de a leggyakoribbak a következők:

1. *Vígjáték*: A vígjáték a dráma egyik fajtája, amely könnyedebb hangvételű. Célja, hogy megnevettesse és szórakoztassa a közönséget. Általában boldog vége van. Szokatlan körülmények párosulnak gyors és szellemes megjegyzésekkel. Az emberek a dráma és az irodalom legszórakoztatóbb formájának tartják²⁴.

²¹ Kávai, 2018:2.

²² Fehér, 2009:58.

²³ Pintér, 2016:1.

²⁴ Tar, 2015:6-7.

2. *Tragédia*: A tragédia az a drámatípus, amelynek sötét témája van, s negatív irónián keresztül van közvetítve üzenet (egy vagy több tanulság, üzenet általánosan jelen van, másképp a tragédia egyszerű szadizmus lenne). Szenvedést, fájdalmat, vágyakozást és gyakran a halált ábrázolja. Egy erős példa erre a magyar irodalomban Madách Imre *“Az ember tragédiája”* című 1862-es lírai tragédia-drámája²⁵.

3. *Zenés dráma*: A zenés dráma egy történetet mesél el párbeszédekkel, dalokkal, zenével és tánccal. A zenés dráma aktívabb történet-közvetítést használ hozzáadott elemekkel, melyből született később a *musical*²⁶.

4. *Melodráma*: A melodráma egy olyan drámatípus, amely túlzott negatív vagy neutrális érzelmeket, például feszültséget vagy izgalmat jelenít meg, s ezeket az érzelmeket próbálja ébreszteni a közönségben. A szituáció és a párbeszéd fontosabbak egy melodrázában, mint a cselekmény vagy átfogó narratíva²⁷.

Mese - az ókori görög Aesop-ot akkreditálják mint a meseírás megalkotójának. Számos gyermekkori morális tanításokkal ellátott mű is a nevéhez fűződik, mint *“A fiú aki farkast kiáltott”*, vagy *“A teknős és a nyúl”*. Az írók mesét írnak, amikor az a szándékuk, hogy erkölcsi történetet nyújtsanak a közönségnek. A mesék általában állatokat használnak szereplőként a történet közvetítésére, melyek úgy viselkednek, mint az emberek, és képesek beszélni és megérteni az érvelést, ezzel elősegítve egy általános logikus megítélést²⁸. Nagyon jó példa erre Lewis Carroll 1865-ös fantasztikus meseregénye *“Alice Csodaországban”*, melyben a gyerekekben egészséges tudásvágyat és kalandszellemet épít ki. Manapság a mese önmagában inkább szórakoztató jellegű, mintsem morális iránytű, de nincs olyan mese, mely ne tartalmazna tanítást.

Életrajz - az életrajz az irodalomban egy személy történetét meséli el egy másik személy szemszögéből. Inkább valaki más írja, mint maga az alany. A hivatásos esszéíró lehet valaki, aki közel áll az emberhez, vagy valaki, aki tanulmányozta az illetőt. Az életrajz különbözik az önéletrajztól, mert megvilágítja a közönséget az ember életének különböző aspektusairól. Az életrajz nagyszerű példája Laura Hillenbrand *“Törhetetlen: egy Világháború története túlélésről, szilárdságról és bűnbocsánatról”* című könyve²⁹.

Az életrajz egy másik formája az önéletrajz, mely azért érdekes olvasni, mert a történet mesélője az, aki a történetről szól. A karakter maga az író, és saját eredeti szemszögéből és tapasztalataiból írja le életét. Betekintést nyújt az író személyébe, mert megosztja valós

²⁵ Andor - Nagy, 2011:11-12.

²⁶ Mezösi, 2006:31.

²⁷ Stöhr, 2013:10-11.

²⁸ Magyar, 2016:1-3.

²⁹ Arany, 2019:2-3.

eseményeit és gondolatait. Többnyire híres emberek írnak önéletrajzokat, hogy elmeséeljék történetüket rajongóiknak és a világnak³⁰. Az önéletrajz egy híres és látványos példája Anne Frank *“Anne Frank naplója”* című könyve (bár erről kevésbé ismert tény, hogy az apja jelenítette meg, erősen cenzúrázva).

Sci-fi - az eredeti angol *science fiction* szó abbreviója (ejtsd: [sz k i - f i] vagy [sz á j - f á j]), magyarul tudományos fantasztikus az irodalom egy olyan műfaja, amelynek fiktív elemei a tudományra épülnek, s általában az irott időtől évtizedekkel, századokkal vagy ezredekkel a jövőben, vagy retrofuturisztikusan a múltat úgy mutatja be, mintha sokkal fejlettebb lenne, mint amilyen volt. A sci-fi néha igaz, néha pedig csak feltételezéseken alapuló képzelgés³¹. Egyetemesen Mary Shelley 1818-as gótikus romantikáját, a *“Frankenstein”*-t tartják az első sci fi regény, ugyanis tudományos realitásra épült a könyv fantasztikus eleme. A sci fi irodalom néhány példája: H. G. Wells *“Az időgép”* (1895), George Lucas *“Csillagok Háborúja”* széria (1976 - 1999), vagy akár Jules Verne 1864-es *“Utazás a föld középpontja felé”* regénye.

Krimi - a krimi, más néven detektívtörténet, nem-fiktív rejtélyregény vagy rendőrségi regény, olyan narratív történetek leírására használt kifejezés, amelyek középpontjában bűncselekmények állnak, és különösen egy, akár amatőr, akár hivatásos rendőr vagy nyomozó által végzett nyomozás- és megoldásból álló történet.

Általában a tiszta krimi megkülönböztethető azáltal, hogy realista fikció, nincsenek benne fantasztikus elemek, hanem hol valódi helyen fiktív esetek és személyek, vagy fiktív, de valósághoz közel álló helyszínek és esetek, melyek akár eltitkoltan egy valódi helyszínt imitáló helyen játszódik. A kriminek több alműfaja van, mely többnyire más zsánerek ötvözéséből, köztük a detektívek (például a whodunit), a tárgyalótermi dráma, a kemény fikció és a jogi thrillerek. A legtöbb krimi a bűnügyi nyomozásra összpontosít, és nem szerepel a tárgyalóteremben. A feszültség és a rejtély kulcselemek, amelyek szinte mindenütt jelen vannak a műfajban³².

Komédia - bár általánosan a dráma egy alszánerejéhez sorolják a komédiát *“vígjáték”* címszó alatt, úgy vélem messze túlnő magán a drámán, megérdemli, hogy saját műfajaként kezeljék. A komédia célja a közönség szórakoztatása. Ez általában azzal érhető el, ha a karakterek képesek diadalmaskodni a negatív körülmények felett valamilyen komikus hatás létrehozásával, vagy valami félreértés kezelésével³³.

³⁰Jene, 2006:12.

³¹ Sárdi, 2010:28.

³² Bényei, 2009:51-52.

³³ Tar, 2015:2.

A komédia ritkán képezi egy irodalmi mű átfogó narratíváját, kevés olyan irodalmi komédia mű van, mely átfogóan komédia, és nagyon elismert. Az egyetlen sikeres átfogó komédiai narratíva a paródia, a komédiának egy alfaja, amely vesz egy témát és komikus effektusig komolytalanítja el elemeit. A paródia viszont önmagában nem feltétlenül komédiát, ugyanis melodramatikus iróniáig is lehet parodizálni.

Példa egy komikus paródiára: Douglas Adam 1979-es műve *“Galaxis útikalauz stopposoknak”*, mely parodizálja a maga korában USA-ban felemelkedő űr-fókuszált sci-fit (míg azelőtt geocentrikus, földi jövő volt a sci-fi fő témája Jules Verne úttörő sikere folytán).

Példa egy melodramatikus paródiára: Jonathan Swift 1726-os *“Gulliver utazásai”*, melyben az adott kort parodizálja, kiemelten az angol és francia expanzionizmust, erősen negatív hangvétellel³⁴.

Romantika - a legszigorúbb tudományos értelemben a romantika egy olyan elbeszélő zsáner az irodalomban, amely titokzatos, kalandos vagy spirituális történetet foglal magában, ahol a hangsúly a bátorságot és erős értékeket magában foglaló küldetésen van, nem mindig a szerelmi érdeklődésen. A romantika modern definíciói azonban olyan történeteket is tartalmaznak, amelyeknek a kapcsolati problémája a fő hangsúly³⁵. Akadémiai értelemben a románcra példa az a történet, amelyben a főszereplő egy hős, akinek egy küldetés részeként különféle kihívásokat kell legyőznie. Mindegyik kihívás saját története lehet, és kivehető a teljes történetből anélkül, hogy a cselekmény sérülne.

A romantikának három fő alfaja van, amelyekben teljesen megváltozik a romantika mivolta:

1. *Gótikus*: A gótikus romantikában a helyszínek általában távoli régiókban vannak, nem az adott helyszín általánosan népszerű pontjain, a történetek sötétek, horror tematikájú, komoly hangvételűek és lenyűgöző karaktereket tartalmaznak. Bár sok nagy gótikus romantika regény a 18. század végén - 19. század elején készült, igazán a 19. század végén váltak népszerűvé, és általában a transzcendencia, a természetfeletti és az irracionalitás érzése miatt, főleg a kényelemben-elfáradt nemesség körében³⁶. Sokak által ma is olvasott népszerű gótikus regények klasszikusok, mint például Mary Shelley 1818-as *“Frankenstein”*-je, vagy Bram Stoker 1897-es *“Drakulá”*-ja, mely valójában nem románc, de általánosan a gótikus románcok közé sorolják, s modern példa E. L. James *“A szürke 50 árnyalata”* (2011 - 2021) széria, vagy Stephenie Meyer *“Alkonyat”* (2005 - 2020) szériája.

2. *Történelmi*: A történelmi romantika a régmúlt időkben játszódik, és az idő kalandjai és vadsága miatt romantikusnak tűnik. Ez a karakterek életstílusának is értéket és értelmet ad. Ebbe

³⁴ Tar, 2015:14-15.

³⁵ Oláh, 2010:5-7.

³⁶Ocsenás, 2015:62-64.

az alműfajba a következő regény egy ideális példa: J. F. Cooper 1826-os *“Az utolsó mohikán”* című könyve, mely úttörő volt a maga idejében, mert “fajok” közötti szerelmet mutatott be a 18. század közepén átalakuló Észak-Amerikai kontinensen, magyar példán Jókai Mór 1869-es műve *“A kőszívű ember fiai”*³⁷, s ne feledjük el a legismertebb történelmi romantikus drámát, Matteo Bandello 1562-ben papírra vetett “Rómeó és Júlia”-ját (nem, William Shakespeare nevéhez csak a legismertebb feldolgozása köthető, nem ő írta, de valójában Matteo Bandello sem, mert a történet poszt-római olasz színhagyomány-folklór, csak Bandello vetette először papírra és bővítette).

3. *Kortárs/Modern*: A kortárs romantika a szerelmi kapcsolatra összpontosít, és boldog véget ér. Kétféleképpen írhatók ezek a romantikus regények: sorozatként vagy kategóriás romantikaként (a szerző egy témához illő vagy egy történetzálat követő könyveket ír egymás után), vagy egycímes románcként³⁸.

Történelmi szépirodalom - a történelmi szépirodalom az irodalom azon alműfajai közé tartozik, amelynek számos formája van. A legfontosabb jellemzője azonban, hogy a múltban játszódik, és a történet minden eleme megfelel a korabeli normáknak. Így határozzuk meg a történelmi szépirodalmat, tekintjük át eredetét és néhány népszerű típust.

A történelmi fikció olyan történet, amely a múlt egy meghatározott idejére és helyére repíti az olvasókat. Milyen messzire kell visszamennie egy szerzőnek ahhoz, hogy művét történelmi fikciónak tekintsék? Egy jó ökölszabály a minimum 50 év. Az ötlet az, hogy az olvasókat kiemeljük életük eseményeiből. A legtöbb könyvkedvelő egyetért abban, hogy a történelmi szépirodalom áll a legközelebb a tényleges időutazáshoz.

Egy történelmi regényt a helyszíne tesz hihetővé. A történelmi fikció valós helyen játszódik, kulturálisan felismerhető időben. A történet részletei és cselekményei a valóságos események és a szerző képzeletének egyvelegét alkotják, mivel pótolják a hiányosságokat. A karakterek lehetnek tisztán fikciók, vagy valós személyeken alapulhatnak (gyakran mindkettő). De minden róluk – hozzáállásuk és kinézetük, beszédmódjuk és problémáik, amelyekkel szembesülnek – egyeznie kell a korszakkal. Természetesen a kutatás kulcsa annak, hogy a szerző mindezt helyesen tudja megtenni. A szerzők mindig kapnak művészi engedélyt, de a történelmi szépirodalom legkiemelkedőbb műveit minden illatig, gombig, fordulatig és az ég felhőjéig felkutatták³⁹.

³⁷Gözy - Milbacher, 2019:9.

³⁸ Kantás, 2013:127-128.

³⁹ Bernáth et al, 2006:190-191.

1.2. A szépirodalomról

A szépirodalom az irodalom egyik formája, amely évszázadok óta létezik, s mondhatni az emberi értelemmel együtt fejlődött. Ez az írás egy olyan prózából eredő műfaja, amely történeteket mesél el, gyakran képzeletbeli vagy valós életen alapuló karakterekkel és beállításokkal. A szépirodalom sokféle formában megtalálható, a regényektől a novelláig, színdarabokig, sőt filmekig. A szépirodalom az irodalomtörténet fontos része az írás korai napjai óta. Az ókori görög eposzoktól a modern irodalomig a szépirodalmi művek generációk óta rabul ejtik az olvasókat. Ma a szépirodalom továbbra is kultúránk és társadalmunk fontos részét képezi, mivel lehetővé teszi számunkra, hogy az írott szón keresztül felfedezzük a különböző világokat és gondolatokat⁴⁰.

A szépirodalom, más néven *belles lettres* (francia: “szép betűk”), olyan irodalom, amely öncélú, és nem praktikus vagy pusztán tájékoztató jellegű. A kifejezés általánosságban utalhat költészetre, regényekre, drámára stb., vagy még pontosabban könnyed, szórakoztató, kifinomult irodalomra⁴¹.

Az szépirodalom morál- és a propaganda forrása, mely kapcsolatának vizsgálata elsősorban abban rejlik, hogy az irodalom mennyire tekinthető olyan eszköznek, amely képes bizonyos társadalmi és politikai változásokat ösztönözni a közönségben. Ezt a megfontolást úgy vetik fel, hogy szemben áll az irodalomnak szórakoztató vagy katartikus funkcióként tulajdonított egyéb funkciókkal. A közelmúltban az egész világon hangsúlyt kapott az uszító funkcionális irodalom, mint társadalmi szerep-meghatározás módszerének eszköze⁴².

Egy kifejezetten fontos szépirodalom jellemző mindig is az erkölcsi értékek közvetítése volt, iránytűt biztosítva az olvasóknak, hogy eligazodjanak az élet összetettségei között. Az irodalom révén felfedezhetjük a jó és a rossz, az élet és a halál fogalmát, és azt, hogy döntéseink hogyan alakítják életünket. A szépirodalom lehetővé teszi számunkra, hogy megvizsgáljuk az erkölcs különböző perspektíváit, és lehetőséget ad arra, hogy reflektáljunk saját értékeinkre. Segíthet megérteni azt is, hogy a különböző kultúrák hogyan tekintenek eltérő módon az erkölcsre. Szépirodalmat olvasva betekintést nyerhetünk az emberek mindennapi életében felmerülő erkölcsi dilemmáiba.

A ma népszerű és elismert irodalmi művek, melyeket általánosan a legjobb morális értékeket tanító műveknek tartanak, a többsége a 19. századból származnak. Ilyen Jane Austen “*Büszkeség és Balítélet*”-je (1813), Dosztojevszkij “*Bűn és Bünhődés*”-e (1888), vagy akár

⁴⁰ Horváth et al, 2022:91-92.

⁴¹ Bodnár - Császtvay, 1992:110.

⁴² Horváth et al, 2022:94-95.

Victor Hugo *“Les Misérables”*-ja (1862). Ezekben az időkben az embereknek útmutatásra volt szükségük, így a narratíva javarészt arra irányult, hogy a szegény emberben tartja a lelket, a nemest pedig jóra nevelje. Ezek mind realista művek, melyek szociális drámán keresztül mutatva be morális koncepciókat.

Ami általánosan direkt jelleggel politikai hangvételű, azt maguk politikusok vagy filozófusok írták a 19. század előtt, ritkán volt példa arra, hogy irodalmár közvetlen politikát közvetítsen, egyet kivéve - vagy hatalom ellen, vagy hatalom melletti narratíva. Ez magyarázható azzal, hogy a korban nem volt más, míg a modern korban itt vannak nekünk a különböző ideológiát követő pártok. A korábban ilyen volt például K. Marx és F. Engels *“A kommunista kiáltvány”* műve (1848), mely nemcsak egy, de a két legmeghatározóbb politikai erőt ihlette a 20. században - a Nemzetiszocialista Német Munkáspártot (antitézisesen), és az orosz birodalom Nemzeti Bolsevik Pártot (közvetlen).

Ez az irodalmi realista-moralitás mentalitás viszont nem maradhatott fenn. A 20. század eljövételével, és a vele szinte egyidejűleg bekövetkező, legnagyobb globális konfliktusok által előidézett radikális változásokkal az irodalom világa átalakult. Bár a 20. században is voltak moralitásra törekvő művek, mint Antoine de Saint-Exupéry *“A kis herceg”*-e (1943), J. R. R. Tolkien *“A Hobbit”*-ja (1937) és *“Gyűrűk Urá”*-ja (1954), vagy C. S. Lewis *“Narnia Krónikái”* könyv-szériája 1950 - 1956, de ezek mind inkább arra törekedtek, hogy az olvasó elfelejtse az életet, és elmerüljön egy fantáziadús új világban.

A 20. század az egyetemes háborúk korszaka, és a nagy, új ideológiai és társadalmi elméletek kora, amely a betűk embereit arra készíti, hogy ezek közül valamelyiknek megfelelően hangot adjon, mert már elkerülhetetlen volt az, hogy valaki ne függjön valamelyik oldaltól. Ez a tendencia nem állhatott egyedül a háború következményeire reagáló nézőpontként, akadtak olyan írók, akik kényelmes megoldást találtak a nyilvános dilemmákra az uralkodó pesszimista érzés megkérdőjelezésével, egy ideális vízió létrehozásával, amely jórészt a politikai gondolkodás talajában gyökerezett. Ilyen például Orwell *“1984”* című műve (1948), melyben egy érdekes társadalmat képzel el a jövőre nézve, bár maga is valamelyest pesszimista hangvételű.

1.3. A szórakoztató irodalomról

Általában a nem-szakirodalmat erre a kettőre osztják: szépirodalomra és a szórakoztató irodalomra. A szórakoztató irodalom olyan irodalom-stílus, amelynek lényege az olvasónak egy bizonyos élvezetet nyújtani. Ez számtalan zsánerral elérhető, de egy fontos jellemzője az, hogy könnyed. A nagy római költő Horatius i.e. 19-ben írt *“Ars Poetica”*, azaz *“A Poetika Művészete”*

című könyvében kijelenti, hogy a versírás célja az, hogy “örömet szerezzen és hasznos legyen” (latin *dulce et utile*). Valami, ami örömet vagy örömet okoz, azt jelenti, hogy valami szórakozást és megnyugtatót tud nyújtani a zaklatott szívnek. Valami hasznos az és bölcsességet jelenthet⁴³.

A szórakoztató irodalom egyik jellemzője, hogy a főkarakter minden, vagy legalábbis legtöbb ízben kedvelhető, s az előtte álló mindenféle problémát le tud győzni. Az olvasókat arra készítetik, hogy átéljék a sztorit, mintha maguk a szereplők lennének. A szórakoztató irodalomba belépve az olvasó úgy érzi, hogy a karakter állapota teljesen nagyszerű, ezért, amit a szórakoztató irodalom provokált, az nem más, mint egy elérhetetlen álom. Az olvasót nem az élet lényegi problémái csábítják el, hanem az illúzió⁴⁴.

Eredetileg a szórakoztató irodalomról alkotott általános vélemény negatív volt, s mai napig az irodalmi elit kritikus hangjai elítélik a szórakoztató irodalmat, mondván, az irodalom csak komoly lehet. Az általános vélemény mára már, hogy a költészet (irodalom) játékfunkció. Az irodalom egy mentális játéktérben, a lélek által magának teremtett világban játszódik, minden, ami a “hétköznapi életben” az arctól eltérő arcot mutat fel, és nem logikai kötelékekkel kapcsolódik egymáshoz. Minden vers, szertartás, multság egy lakomán, társasjátékok, művészi készségek, megfejtendő tesztek vagy rejtvények, bölcsesség-tanítások, meggyőzés, boszorkányság, jóslás, prófécia és versenyek. Tehát minden irodalom, legyen bármilyen fajtája, beleértve a komoly irodalom is, mindig szórakoztatást, elfoglaltságot biztosít azoknak, akik művelik, és szórakozást nyújt lelkünknek, elménknek⁴⁵.

1.4. A regény szépirodalmi és szórakoztató kontextusban

Mi a jobb - egy történelemtankönyv száraz, tényszerű prózája, vagy egy regény szeszélyes, szórakoztató történeteit olvasni? Mindenki számára egyértelmű a válasz. A regények egyedi élményt nyújtanak, amely minden olvasáskor más lehet. Viszont regényből sem egyfajta létezik - formailag, zsánerileg, üzenetében eltérők.

A regény egy hosszú, kitalált narratíva. A modern kor regénye általában irodalmi prózai stílust alkalmaz. A prózai regény kialakulását ekkoriban a nyomdai újítások, illetve az olcsó papír 15. századi bevezetése ösztönözte. A regény viszonylag hosszú elbeszélő szépirodalmi vagy szórakoztató irodalmi mű, jellemzően prózában írják és könyvként adják ki. A jelenlegi angol szó a regényre, mely olasz szó egy hosszú prózai szépirodalmi műről: *novella*, ami azt jelenti “új”, “hír” vagy “valami új rövid története”, mely maga pedig a latinból: *novella*, a

⁴³ Hajdu, 2015:393-394.

⁴⁴ Bollobás, 2015:1-2.

⁴⁵ Orbán, 2017:6.

semleges többes szám egyes számú főnévi használata, *novellus*, a *novus* kicsinyítő szavából ered⁴⁶.

Murasaki Shikibu „*Genji*” meséjét, a 11. század eleji japán szöveget néha a világ első regényeként írják le, mert megfelel a modern regény-standart „élményének” korai narratív formában történő felhasználása alapján, de erről komoly vita folyik. A legkorábbi regények közé tartoznak a klasszikus görög és latin prózai elbeszélések, a i.e. 2. századtól az i.u. 1. századig, mint például Chariton „*Callirhoe*”-ja (1. század közepe), amely vitathatatlanul a legkorábbi fennmaradt nyugati regény, valamint Gaius Petronius 1. századvégi regénye „*Satyricon*”, Lucian „*Egy igaz történet*” a 2. századból, Apuleius „*Az aranyzámár*” 2. század végéből, s végezetül a névtelen Aesopus-román és Alexander-román. Ezeknek a műveknek a stílusát később adaptálták későbbi bizánci regényekben, mint például Eustathios Makrembolites munkája a „*Hysimine*”. A narratív formákat a klasszikus szanszkrit nyelven is kidolgozták az 5-8. században, mint például Subandhu „*Vasavadatta*”-ja⁴⁷.

A nyomtatott könyvek elterjedése Kínában a Ming-dinasztia (1368–1644) és a Qing-dinasztia (1616–1911) klasszikus kínai regényeinek megjelenéséhez vezetett. Egy korai európai példát írt a muszlim Ibériai-félszigeten Ibn Tufayl szúfi író „*Hayyibn Yaqhdhan*” címmel. A későbbi fejlemények a nyomdagép feltalálása után következtek be. Miguel de Cervantest, a „*Don Quijote*” (amelynek első része 1605-ben jelent meg) szerzőjét gyakran emlegetik a modern kor első jelentős európai regényírójaként. A legtöbben viszont azzal érvelnek, hogy a modern regény a 18. század elején született⁴⁸.

A legújabb technológiai fejlemények ahhoz vezettek, hogy számos regény nem nyomtatott médiában is megjelent: ide tartoznak a hangoskönyvek, a webregények és az e-könyvek is. Egy másik, nem hagyományos fikciós formátum is megtalálható néhány képregényben. Míg a szépirodalmi művek e képregény változatai a 19. századból származnak, csak az utóbbi időben váltak népszerűvé⁴⁹.

A regény jellemzői:

A regényeket, leggyakrabban a történelemírástól való megkülönböztetésként jelzik, hogy fiktív. Ez azonban problémás kritérium lehet. A kora-újkorban a történelmi narratívák szerzői gyakran a hagyományos hiedelmekből fakadó találmányokat használták fel annak érdekében, hogy szépítsenek egy szövegrészt, vagy hitelesebbé tegyenek egy véleményt. A történészek didaktikai célú beszédek is kitalálnának és komponálnának, a regények viszont egy hely és korszak társadalmi, politikai és személyes valóságát mutathatják be olyan világosan és

⁴⁶ Bernáth et al, 2006:24.

⁴⁷ Bényei, 2004:68.

⁴⁸ Salát, 2009:66-73.

⁴⁹ Hites, 2015:673.

részletesen, amely a történelmi művekben nem található meg. Számos regényt "nem fikciós" regénynek terveztek, és úgy határozták meg, hogy a történelmi tényeket céltudatosan regény formájában rögzítették⁵⁰.

Míg a vers helyett a próza vált a modern regény mércéjévé, a modern európai regény ősei közé tartoznak a dél-franciaországi romantikus nyelvű vers-eposzok, különösen Chrétien de Troyes (12. század vége) és középfangol nyelvű eposzai, például Geoffrey Chaucer (kb. 1343 – 1400) "A Canterbury mesék". Még a 19. században is versengve a fiktív elbeszélések, mint például Lord Byron "Don Juan"-ja (1824), Puskin "Jevgenyij Onegin"-je (1833) és Elizabeth Barrett Browning "Aurora Leigh"-je (1856) a prózai regényekkel, melyeket nem klasszikus prózai módon írtak. Vikram Seth 590 Onegin-strófából összeállított "Aranykapu"-ja (1986) a verses regény újabb példája⁵¹.

Mind a 11. századi Japánban, mind a 15. századi Európában a prózairodalom intim olvasási helyzeteket teremtett. A modern irodalomtörténet Cervantes-re számított, mint az első regényíróra, viszont a globalizálódás mást mutat, másrészt verses eposzokat, köztük az "Odüsszeiát" és az "Aeneis"-t is felolvasták a teszt közönségnek, bár ez "bensőségebb élmény" volt, mint a színházi darabok előadása. Az individualista divat, a személyes nézetek, az intim érzések, a titkos szorongások, a "magatartás" és a "vitézség" új világa terjedt el a regényekkel és a hozzá kapcsolódó prózai romantikával⁵².

A regény ma a narratív prózairodalom leghosszabb műfaja, ezt követi a regény. A 17. században azonban a kritikusok a romantikát epikus hosszúságúnak, a regényt pedig annak rövid "riválisának" tekintették. Az ilyen típusú fikciók közötti hosszbeli különbségek pontos meghatározása azonban nem lehetséges. Lukács György filozófus és irodalomkritikus amellett érvelt, hogy a terjedelem követelménye összefügg azzal a felfogással, hogy a regénynek a történet "életének" teljességét kell magába foglalnia, legyen az bármely hosszúságú⁵³.

⁵⁰Evellei, 2009:1-2.

⁵¹Bényei, 2004:6-7.

⁵²Bernáth et al, 2006:84-85.

⁵³Bényei, 2004: 12-13.

II. “SZINDBÁD, A DETEKTÍV” - A SZÉPIRODALOM ÉS SZÓRAKOZTATÓ IRODALOM ÖTVÖZŐDÉSE

A “Szindbád, a detektív” című krimi-regény az író, Csabai László legsikeresebb, ám nem egyetlen műve. Az író sikeres írói életutat tesz, s Kelet-Magyarország egyik legnevesebb modern írója, aki még 2023-ban is aktív.

Az író fiatalsága alatt számos, folyóiratokban megjelenített szerzeményeket írt, viszont első kiadott műve, “*A hiéna reggelije*” elbeszélések, amelyet 2006-ban adott ki a Grafit Kiadó, Nyíregyházán. A mű Nyírségi legendákat és történeteket örökít meg, mely jó elismerést nyert kritikai körökben, s melyet követett a “Szindbád, a detektív” című krimi-regény, amely Csabai László legsikeresebb műve, s sokan úgy tartják, hogy a “magyar krimi-reneszánsz” egyik úttörő könyve, 2010-ben. A “Szindbád, a detektív” óta főleg a Budapesti Magvető Kiadónál publikál.

2.1. Az író és világa

Csabai László (továbbá: az író), született 1969. március 28.-án, Nyíregyházi magyar író, akinek nevéhez fűzhető számos kortárs magyar mű, s korunk Kelet-Magyarországának egyik legnevesebb írója. Írói pálya mellett pedagógia karriert is üzött, viszont jelenleg a Lippai János Mezőgazdasági Szakképző könyvtárosaként dolgozik.

Több irodalomművészeti társaság tagja, köztük a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület és Móricz Zsigmond Olvasóköré, valamint a már megszűnt Szabolcsi Írók Társaságának. Az író számtalan díjnak örvend, név szerint A Tokaji Borbarátnők díjat, Vörös Postakocsi díjat, melyet 2010-ben szerzett, a Békés Pál díj, melyet 2014-ben szerzett, NKA alkotói ösztöndíj (2014), Artisjus Irodalmi Díj (2018), NKA alkotói ösztöndíj(2018), Mészöly Miklós díj (2020). Az író kritikai elismertsége nem véletlen. Az író terjedelmes bibliográfiával múltra tekint vissza, melyben több irodalmi stílusban készített műveket, ám általánosan a realizmus és történelem jellemzi műveit.

Szakdolgozatomhoz felkészülve felvettem a kapcsolatot az íróval, és részletesen érdeklődtem munkássága, s maga az író után. Ezeket a kérdéseket és a rá kapott válaszokat feldolgozom.

Az első kérdésem az író háttére felé reflektál, érdeklődvén, hogy miért ragadott tollat első ízben. Az író erre azt válaszolta, hogy gyermekkori irodalom-szerelemből, s abból a megfontolásból, hogy felismerte, tehetsége van az íráshoz. Az író azt is említette, hogy sosem

adta fel a szándékát, hogy tehetségét kibontakoztassa - saját bevallása szerint 39 éves koráig nem voltak sikerei, mely által, úgy vélem szándéka azt közölni, hogy nem adta fel, mint ekkorra sokan már tették volna⁵⁴.

Továbbá, érdeklődtem az írónál, hogy milyen üzenetet tervezett közvetíteni a világnak műveivel, melyek általában gyakori írói motiváció: *“Eleinte talán, öntudatlanul, volt üzenetem. Mert azt hittem, értem a világot, és tanácsot tudok adni másoknak.”* Az író kifejezi, hogy írói éréseivel megváltozott a hozzáállása az irodalomhoz, ezért igyekszik nem közvetíteni ideálokat, legfeljebb azt, hogy a világ bonyolult, s semmi sem annyira fekete-fehér, mint ahogy azt az ember szeretné⁵⁵.

Témaválasztási motivációját illetően az író azt válaszolta, hogy *“Egy jó témában, sőt már egy jó ötletben is benne rejtőzik egy egész regény, mint ahogy a mamutfenyő picinyke magva is tartalmazza a leendő faóriás minden porcikáját.”* Az író kifejti, hogy az általános tematikák, mint a vallás, élet-halál, romantika, hazafiasság és természet a legjobb eszközök, ugyanis ezek univerzálisan az ember életét jellemzik, s ezeket egy történelmi környezetben ideális egyesíteni, de akár a jelenben is, bár megítélése szerint ez sokkal korlátozóbb, mint a múltban⁵⁶.

Szépirodalmi író, viszont mégis a krimihez nyúlt, ez roppant érdekes, ugyanis általában a szépirodalmi írók elvonatkoztatnak a könnyebb, szórakoztató stílustól, mert általánosan kritikai megítélése alacsonyabb értékű. Megkérdezésre, hogy nem tartott-e ettől az író, miért vált ideiglenesen “krimi-íróvá”, azt felelte, hogy ő mindig is szépíró akart lenni, s szerinte egy mű tematikája nem határozza meg annak értékét, szerinte a szépirodalom lehet szórakoztató. A krimi számára csak egy téma, nem pedig egy műfaj⁵⁷.

Összegezve tehát Csabai László egy intellektuális író, ki nem emocionális impulzusból, hanem realista megfontolásból ír, számára érdekes témákat feldolgozva, ugyanakkor megragadva sikerhez vezető eszközöket is.

2.2. A regény háttere

“Sok ötletem volt, hogyan lehetne íróként befutni. Írjak gyermekverseket? Meséket? Tudományos-fantasztikus-utópisztikus regényeket? És végül a krimi jött be. (Ami nem is valódi krimi, mert történeteimben inkább az adott történelmi kor bemutatás a fontos, nem a bűnügy felderítése. Az inkább csak ürügy.)”⁵⁸

⁵⁴ Levelezés az íróval, 1. csatolmány.

⁵⁵ Levelezés az íróval, 9. csatolmány.

⁵⁶ Levelezés az íróval, 13. csatolmány.

⁵⁷ Levelezés az íróval, 2. csatolmány.

⁵⁸ Levelezés az íróval, 6. csatolmány.

A "Szindbád, a detektív" cselekménye Schiffer "Szindbád" Árpádot követi, mely Nyárligeten játszódik, egy fiktív, Nyíregyházát helyettesítő, kelet-magyarországi település (az író egy interjúban úgy magyarázta, hogy a történetalakítás szempontjából könnyebb, mert így nem kötötte földrajzi elhelyezkedések). A mű, bár elég lokalizált, gyakran referál a más helyszínekre.

Az, hogy mikor kezdődik a cselekmény pontosan, nincs megjelölve, viszont a durván 1930-es évek eleje, míg a vége biztosan 1944 decembere - 1945 januárja. A regény az elején a frissen diplomázott, fiatal felügyelő-tanonc Szindbádot mutatja be, kinek detektív életútját követjük a Szindbád tetralógiában. Ebben a regényben a pályakezdésétől egészen addig megy, míg elviszik a Malenkij Robotra.

"Tízéves korom óta detektívtörténeteken élek, én akartam lenni a „nagy nyárligeti detektív”, nem hátrálhatok meg.”⁵⁹

Szindbádnak hátere magyarázza motivációját arra, hogy miért vált belőle az a személy, aki. Ahogy gyakran említve van, Szindbád nagyon sokat olvasott detektív könyveket, kiemelten Sir Arthur Conan Doyle karakterének, Sherlock Holmes kalandjait. Bár nincs említve, miért nem apja mesterségét követte, egyes visszaemlékezésekben azt láthatjuk, nem volt túl jó kapcsolata apjával, s a későbbi magyarázatokból arra lehet következtetni, hogy talán apját hibáztatja, amiért anyja elhagyta őket.

2.2.1. Szindbád családja

Hogy Schiffer "Szindbád" ("Karl-Friedrich") Árpád pontosan mikor született, nem tudni. 8 éves korában (bár nincs pontosítva, megtudjuk, hogy 6 évet élt Bagdadban, 14 éves koráig) apjával Bagdadba költöztek, Folyóközbe, apja ott vállalt munkát családfenntartás érdekében, s Árpád ott kapta a "Szindbád" (s később a nem maradt fenn "Karl-Friedrich") nevet.

Szindbád születési dátuma nincs pontosítva, viszont egyes elemekből kiszámolhatjuk. 14 éves korában települtek haza Magyarországra Bagdadból, a "háborút elkerülendően", mely referálja a Mezopotám hadjáratot az Első Világháborúban, azaz valamikor 1917-1919 között, így Szindbád születési dátuma 1903-1905 köré tehető ezek alapján. Később viszont arról szerzünk tudomást, hogy 35 éves korában volt utoljára komoly párkapcsolata, s Nyárliget szovjet inváziója 10 évvel azután volt, azaz 45 éves korában, 1944-ben, s ezek alapján akkor vehetjük úgy, hogy nagyjából 1899 - 1900 környékén születhetett.

⁵⁹Csabai, 2010:25.

Gyerekkora Bagdadban az egész mű alatt említést nyer, és Nyárligeti elődeire gyakran reflektál a mű, valamelyest drámai hangvétellel, némi családi drámával, melyet a 8. fejezet “(szegény Teodóra)” és a 14. fejezet “(fényképek)” emel ki igazán.

Az apai oldalon a családja magyarosodott sváb asztalos-dinasztia. Szindbád apjának apja, “Schiffer nagypapa” (ahogy nevezve volt), a Nyírség legjobb asztalosa volt, aki gazdaságra tett szert mesterségével. Büszkesége, a térség első fűrészgépe segítségével végtelen munkacapacitása volt, ám ez később a család vesztét is okozta. Bár végtelen mestersége, egy nap ügyetlen volt, s mindkét keze amputálódott munka közben. Ezután teljesen munkaképtelenné vált Schiffer nagypapa, s a család vagyona felélésre került, de Ervin, Szindbád apjának doktori diplomájára mindig félre volt téve. A család élete még annál is nehezebb volt, mivel radikálisan fokozott segítséget igényelt Schiffer nagypapa ellátása és kíségetése a mindennapokban.

Apai oldali nagyanyja, “Schiffer nagymama”, egy zsémbes öregasszony volt aki nagyon értett a kupeckedéshez. Schiffer nagymama vezette a háztartás pénzeit és virágkereskedéssel tett hozzá a háztartáshoz, sokszor ezzel fenntartva a családot, s mikor oda került a sor, nevelte Szindbádot.

Anyai oldalon, a nemes, de még jobban földönfutó Pelsőczy család. Túl sokat nem tudni a család nagyjairól, csak annyit, hogy lányai mindig is kirívóan szépek voltak, s hogy mennyire nehéz sorsa lett a monarchia megdőlése után, ugyanis a család vagyona nemességéhez volt kötve. Ezen kívül viszont az “öreg Pelsőczy”, Szindbád anyjának apja, kapott állami nyugdíjat, mellyel fenn tudták tartani némelyest magukat, de nem volt ténylegesen semmi a tulajdonukban 1919 után.

Ahogy azt megtudjuk, Szindbád szülei nem szerelemből házasodtak össze. Apja egy gazdag asztalos fia, anyja egy nemes szépséges lánya. Szindbád apja, Schiffer Ervint talán a fő másodlagos karakternek lehet nevezni. Háttére erősen kiemelésre kerül, és vele történik igazán a korábban említett “családi dráma”, ugyanis nemcsak hogy érdekházasságba került, hol felesége, Schiffer Ervinné, született Pelsőczy Júlia egy végtelenül sznob nő volt, kiről ordított, hogy sosem ismert szükségét, még férje nélkül is hosszú éjszakába szórakozott és “vendégeskedett”, vélhetően házasságtörést is elkövetett. Mindenki aki ismerte két dolgot bizonyított vele kapcsolatban - a legszebb nő a világon, és talán a legértelmetlenebb, kinek minden tette más felé üres volt. Ezt még a gyermek Szindbád is tudta, emlékezett rá.

“Lendvai Teodóra, dr. Schiffer Ervin inspekción, valamint belgyógyász és sebész szakorvos menyasszonya, a nyárligeti lutheránus negyed közepén, a lutheránus templommal szemben, a lutheránus elemi és a lutheránus gimnázium közötti Luther-házban élt.”⁶⁰

⁶⁰ Csabai, 2010:221.

Szindbád apja talán sose szerette Júliát, ugyanis élete szerelme Lendvai Teodóra volt, kiről a 8. fejezetben “(szegény Teodóra)” szerzünk tudomást. Lendvai Teodóra szöges ellentéte volt Pelsőczy Júliának. Míg Júlia hosszú éjszakákban “vendégeskedett”, addig Teodóra sosem. Míg Júlia szórakozást és mások társaságát kereste, addig Teodórának “*Három fő tevékenység töltötte ki napjait: állatsimogatás, olvasás és ábrándozás*”⁶¹. Egyvalamiben voltak hasonlóak csak - mindkettő után a férfiak hátra néztek.

Ervin már praktizáló kirurg volt amikor megismerte Teodórát. Valóban, híret már hallotta az elzárkózó szépségnek, de személyesen látni megint más, ugyanis szenvedélyesen van bemutatva Ervin reakciója első találkozásukkor, amikor Teodóra páciensként került az orvoshoz. Bár egyértelműen. Kapcsolatuk dinamikájából ítélve Teodóra egy olyan személy volt, akinek kell valaki, akivel foglalkozzon, míg Ervinnek olyan, aki foglalkozik vele. Addig jutottak, hogy Teodóra az orvos menyasszonya volt, amikor is... eltűnt.

Teodóra ritka kegyetlen tett áldozata lett 1898 nyarán, egy szenet szállító stráfkocsiba esett s megfulladt, de rejtély volt, hogy miért, hogyan került oda, senki sem vette észre, pedig sokan kezelték a stráfkocsit és az árut. Később maga Szindbád derített fényt majd 40 évvel később, aki valamelyest személyes veszteségének érezte, hiszen anyja hivatott lenni. A helybéliek természetfeletti esetnek vélték, valamilyen “sötét erő” dobta ki az ablakon, de nem, csak szerencsétlen esetek összeadódása, melyet később elhallgattak..

Ervin egy lelkiismeretes, minőségi orvos volt, aki, bár sikert élvezett helyileg, nem tudott ellátni 3 családot, miután mind Schiffer nagypapa és az öreg Pelsőczy is elhunytak 5 éven belül egymástól, az özvegy nagymamák elesvén a nyugdíjtól, ami eltette őket. Hogy megéljenek a családok, Ervin külföldre kényszerült, méghozzá Bagdadba, de felesége, Júlia, útra kész apával és fiával közölte, hogy ő nem megy, mely a fiatal Szindbád számára akkora sokk volt, hogy a fiú elájult. Nem tudni pontosan hogy miért, mi volt a terve, de egyértelmű, hogy nem akart megválni kényelmes életétől, s kész volt fiáról is lemondani, egy sérelem mely Szindbádot egész életében követi.

A “Szindbád, a detektív”-ben nem tudjuk meg mi lett Szindbád anyjának sorsa, említés sem történik a történetekben, amikor Szindbád már hazatért apjával, úgy tűnik teljesen kilépett a család életéből, de annyit megtudunk, hogy Ervin büntudatot érzett amiért fia anya nélkül maradt, de nem tudjuk meg pontosan, hogy miért ő érez büntudatot. Talán végtelen naiv lelkiismeretességében úgy vélte, az ő hibája, de az elérhető információk alapján egyszerűen Júlia olyan személy lehet, aki a kényelmet preferálta családjá helyet.

⁶¹ Csabai, 2010:223.

2.2.2. Szindbád Bagdadban

“Bagdadban is olyanok a népek, mint Nyárligeten, azok mindenütt hasonlók... Tényleg hasonlók...?”⁶²

Schiffer Árpád élete Bagdadban, Folyóközben élménydús volt, itt kapta a Szindbád nevet is. Bagdad egy egészen élénk, színes helynek van bemutatva, hol számtalan kultúra találkozik. Számtalanszor említve van Bagdad, sok minden történik a cselekmény alatt, ami Szindbádot Bagdadra emlékezteti. Az író kiemelt figyelmet érdemel a perzsa és arab kultúra bemutatása kapcsán. Több perzsa és arab kulturális elem kiemelésre is kerül, melybe beleépül a vallás. Kiemelten igazán két esemény tudható be a Bagdadi eseményekről - az első amikor a császári iskolába jelentkezett, a második amikor a németek bevonultak Bagdadba.

Szindbád iskolája a bagdadi császári iskola, a “Lisesi.” Itt Szindbád apja félt, hogy keresztény fiát rossz fogadtatás érné a muzulmán intézményben, s talán fel se vennék, de megnyugvást adott, hogy a muzulmán diákok nyugati trendeket követik, s van már több keresztény diákjaik is, akik muzulmán vallási oktatási rész alól teljes felmentést nyernek. Bagdadban magában sem annyira különleges a keresztény lét, említést nyer az is, hogy a keresztény templomok milyenek voltak. Egyetlen kérése volt az intézmény igazgatónak, mely nem volt feltétel, csak tisztelet okán, melyből egy felettébb humoros szituáció alakult ki. Az iskola alatt jól megtanulta a nyelvet, és ennek a nyelvtudásának köszönhetően kapta meg később a Szindbád nevet, ugyanis a helyiek befogadóak voltak, de nehezükre esett kimondani azt, hogy “Schiffer Árpád”, ezért ezen nevek értelmét kérdezték, s a “Schiffer” jelentése “hajós”, emiatt így az ifjúnak a “Szindbád” elnevezést adták, melynek jelentése “tengerész”.

Következő említésre méltó esemény a “vascsákós, Bismarck-szakállas poroszok” megjelenése. A történelmi esemény a Török polgárháborúról az Első Világháború után valódi, viszont a megjelenített karakterek, kiemelten a vezér, Wilhelm Paulus Reichenbach Freiherr von der Groschenwerthtel, vagyis „Groschenwerth pasa”, fiktív. Többnyire karikaturizált volt az esemény, humoros dialógussal Szindbád és Groschenwert között, aki bár megbirkózott a “Schiffer” névvel, azt hinvén Szindbádra hogy német vagy osztrák eredetű, az “Árpád” névvel, valamint “Nyárliget” származási helyel már probléma volt, ezért “Karl-Friedrich”-nek nevezte el egy unokaöccséről, ami viszont nem maradt meg úgy, mint a Szindbád.

Ezekre az időkre Szindbád nagyon kedvesen emlékszik. Később, amikor már Magyarországon hazatelepülve gimnazista volt, nagyon nagy sajnálattal értesült az ott lezajló

⁶² Csabai, 2010:5.

eseményekről, hogy Groschenwert újra hadjáraton volt Bagdadban és belehalt, hogy a korábban egymás mellett békében élő népek egymásnak estek, s magát a birodalmat eltiporták.

*“Sajnálta. Mintha egy régi szomszédja halt volna meg, akit soha nem ölelt volna keblére, de ha reggel felkelt és meglátta, hogy söprögeti a járdát, abból feltétlen meggyőződhetett róla, hogy maga is létezik.”*⁶³

2.2.3. Magyarország a 20. század elején

“Az a rebellis Kossuth meg Petőfi rontotta el az ország sorát. Kicsinálták a nemességet, adóval sújtották, pedig nekünk István király óta az a szent kötelességünk, hogy harcoljunk és az országot vezessük. Legyengültünk, a helyünket meg átvette az idegen. Örményé a bank, zsidóé az üzlet, németé a gyár. Ők dirigálnak az országban, az olyan jó magyarok, mint mi, csak szolgának kellünk. Különösen a németet utálok! Bach alatt szívta a vérünket, most meg döngeti a mellét, hogy ő is hivatalhoz akar jutni. Ehhh, alávaló fajta, ismertem párat, gazember volt mindegyik...”

64

Az író kíméletlen realista képet fest a kor Magyarországaról, Bagdadról és a népről. Effelől érdeklődtem az írónál, melyre úgy reflektált, hogy nagyszülei gyakorta meséltek a háborúról, s gyakran érzett ezek által inspirációt írásra, s ezért képez gyakori témát műveiben. Egy másik fontos elem, hogy az író úgy tartja, hogy a háború jól bemutatja az ember igazi oldalát.

Ami a történelmi pontosságot illeti, az író arról beszélt, hogy utánajárt az adott kornak és általános politikai klímának, ezért tudott ennyire megfelelő, vagy legalábbis hihető politikai légkört festeni, de kiemeli az író a régi folyóiratok iránti szeretetét is.⁶⁵

Az író elvonatkoztat a magyar történelemre általában jellemző osztály-háborútól, mely gyakran a karakterek motivációjának háttérében áll. A *“Szindbád, a detektív”* című könyvben sok olyan eset van, ahol vélhetően a szegénység volt a motiváció, monetáris haszonszerzés érdekében, viszont valójában sosem az állt a háttérben.

Az író erre úgy reflektált, hogy ő nem ért egyet egy társadalmi réteg romanticizálásával, bár elismeri, hogy sajátos társadalmi helyzet miatt minden személy más értékháztartással rendelkezik. *“A szegényeket automatikusan áldozatnak feltűntetni viszont közhelyes. A realista író senkit nem menthet fel a saját sorsa fölötti felelősségvállalás terhe alól.”*⁶⁶

⁶³ Csabai, 2010:160.

⁶⁴ Csabai, 2010:326.

⁶⁵ Levelezés az íróval, 8. csatolmány.

⁶⁶ Levelezés az íróval, 10. csatolmány.

Egy újabb kiemelésre méltó elem a férfi-nő viszony a regényben. A nők sok történetben kiemelt szerepet kapnak, hol bűneset tárgyaként, hol elkövetőjeként, hol Szindbád szerelmeként, mely, utóbbtól eltekintve, nem túl szokványos a krimikben, főleg egy detektívtörténet elején. Az író erre a következő gondolatokat írta - *“A nő-férfi viszony rendezetlen. A világon és Magyarországon. A nők többsége kedves, gondoskodó, de legalább annyira akaratos, makacs és indulatos. És egoista, akárcsak a férfi. És legfőképp: gyanakvó.”* Az író felhívja a figyelmet a nők mentális adottságaira, melyet “fegyverarzenál” jelzővel illet, s kiemeli, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a nők “férfiasak”, azaz durvák és akaratosak, kiket a 20. század politikai klímája, a szegénység és felettébb erőszakos és alkoholista férfiak tettek ilyenné.⁶⁷

2.3. A cselekmény

Bár a könyv többnyire individuális esetekre fókuszál, elszórt visszaemlékezések és mindennapok bemutatása mellett, de az átfogó narratíva Szindbád élete az első ügyétől az orosz fogságig. Ezt a narratívát két szakaszra lehet osztani: a háború előtt s a háború közben. Bár sosem nevezi nevén a mű, a narratíva elmeséli az életet a háború alatt.

Az esetek megvizsgálásával, megértésével, megismerjük és megértjük Szindbádot, Nyárligetet s a világot magát, ugyanis az adott kor aktualitásai beágyazódnak a konfliktusokba és az emberekbe.

2.3.1. A vihar előtt

*“Nem Németországban élünk, ahol a családok meztelenül mászkálnak hétvége a tengerparton, s ha Berlinben egy éjszakai bárba belépsz, nem tudod, ki férfi, ki nő. Csak egy osztrák jövevény vezette kis párt akarna mindenáron rendet vágni.”*⁶⁸

A mű elején egy jó pár információt meg tudunk az újonc Nyárligeti detektívről, Schiffer “Szindbád” Árpádról (kinek becsületes nevét ekkor még nem ismerjük), miközben felettesével, Stalker őrnaggyal diskurál - doktor fia, Bagdadban élt 14 éves koráig, csak négy felsőgimnáziumot végzett mielőtt Pestre ment volna rendőrakadémiára, hideg a kapcsolata az apjával. Az első eset egy lopás kivizsgálása. Bár Szindbád frissen diplomázottként még

⁶⁷ Levelezés az íróval, 11. csatolmány.

⁶⁸ Csabai, 2010:64.

mentorálásra szorult, az ügyet (elei egyszerűsége miatt) a hadnagy rá bízta Szindbádra, hogy egyedül teljesítse.

1. eset, “(három testvér háza)”: tolvajlás Kavecsánszkiéknál - eltűnt ékszerek. Érintett család: egy özvegyült matriarcha Kavecsánszkiné, annak 3 fia, a három fiúnak 3 felesége. Elsődleges gyanúsított: névlegesen nincs. Szindbád a korábban jegyzőkönyvbe vett vallomásokat és körülményeket kivizsgálta. Kiderült, hogy az egyik menyet, Bertát, a másik két feleség és az anyósa el akarja üldözni, mert, mint kiderült, dolgos, elfoglalt férje mellett szeretője van. Ennek fényében az újraértékeléseket követően arra jutott Szindbád, hogy a legvalószínűbb, hogy az anyós vagy valamelyik sógornő bajba akarja keverni Bertát. Szindbád ezen a nyomon haladva úgy döntött, megpróbálja kideríteni közvetlenül attól a háromtól, hogy ennek a gondolatmenetnek igaza van-e. Első ízben az anyóst körözte meg. Úgy tett, mint aki már tudja, és az anyós megtört. Elmagyarázta, hogy fia túlságosan naiv, jó ember egy ilyen hűtlen nőhöz, de nem tudta közvetlenül elüldözni.

Itt kiemelném, hogy a műben először találkozunk azzal a koncepcióval, hogy amikor már megvan a hal, egy nagyobb hal bekapja - miután az anyós elmondja Szindbádnak, hova rejtette a lány szobájában az ékszereket, Szindbád bement értük, de közben az asszonyt kint Berta egy honvédségi steyr-el leszúrta, majd a jelen lévő konstáblerekre felé célozza és fenyegetőzik. Szindbád kibiztosítja fegyverét, de hezitál, mert nem akar komoly kárt okozni, remeg nagyon a keze.

*“Ölésről, öngyilkosságról, kitörésről hadar, és a fegyvert meglendíti a kapu felé is, de mikor a férfi felállna, már megint őt tartja sakkban. A földön bőrönd, ruhák szétszórva. Szindbád előveszi a maga browningját, kibiztosítja, és megcélozza a nő kezét. A célpont rángatózik, nem mer löni.”*⁶⁹

Kiderült, hogy Szindbádnak sikerült megállítania Bertát, de az öreg Kavecsánszkiné nem élte túl, melyet Szindbád nagyon bánt, s úgy érezte, túl mélyre hatolt a nyomozással, mert ha csak házkutatást tart, megtalálja az ékszereket Bertánál, s nem erőltette volna kideríteni, hogy hogyan kerültek oda az ékszerek, akkor Berta börtönben lenne így is úgy is, de akkor az öreg Kavecsánszkiné még élne. Stalker, mostmár főkapitány, megnyugtatta Szindbádot, mostmár nyomozó, hogy a lopásért, Berta nem volt bűnös, a gyilkosságért viszont igen, valamint maga életét vette volna, ha Szindbád nem lép közbe.

Ez egy másik fontos jellemző - klasszikus detektívregények módszertanának megfelelően Szindbád sosem fogja lezárni az ügyet az első körös jegyzőkönyvi adatok alapján.

⁶⁹ Csabai, 2010:23.

2. eset, “(félreértés)”: egy diák fiút embertelenül helybenhagyott három, bukott diák, mind a Lopitz család fiai. A Lopitz fiúknak rossz hírük volt. Apjuk bukott vállalkozó, kinek tartozásait a gyerekei kell hogy ledolgozzák, emiatt ingyen igáznak és kibuknak az iskolából. Úgymond, emiatt nagyon rossz természetük lett, teli dühvel és utálattal, melyet gyakran másokon vezetnek le, de ez az első eset, hogy fizikai kontaktussal. Az áldozat, Parnóczy Tamás vallomása az esetről gyanús volt Szindbádnak, s bár hihető volt amit mondott, szinte túl egyszerű. A három előállított tagadta a tettet. A Lopitz fiúk építkezésen dolgoztak, de tarháltak, kereskedtek, amikor idő jutott rá, ezen idő az elsődleges elkövetési lehetőség. Tehát van egy vallomást tévő áldozat, lehetőség, általánosított motívum. De Szindbád számára ez túl egyszerű volt. Kicsit körülményes vizsgálat után, csak kihallgatás végett, eljutott az áldozat apjához.

Ahogy meglátta a fiú apját szinte egyértelmű volt, hogy ez családon belüli erőszak. A fiú apja egy lomha, goromba ember, aki a közműhivatalban dolgozott. Kiderült, hogy mint sokan mások, ez a család is áldozata lett a monarchia bukásának, s Parnóczy fián vezeti le a nehéz gyerekkorát. Ez az eset, amikor a fiút úgy helybenhagyta, mintha három verte volna s kórházba került, azért történt, mert a fiú nem akarta megtanulni a katekétát, s apja úgy értékelte, ez Isten megtagadása. A fiú persze nem merte apját bemártani, de magyarázatot kellett adnia, s a Lopitz fiúk voltak a legjobbak erre. Szindbád letartóztatta a férfit.

“Szindbád nem emlékszik, hallott-e már arról, hogy gyermekét bántalmazó szülőt elítéltek Nyárligeten. És országosan is olyan ritka ez, mint a fehér holló. Mint a párban járó fehér hollók. A másik kitalálja gondolatait.”⁷⁰

Időközben néhány kartársa Szindbádnak lefizetést fogadott el, egy “bizonyítékok hiányában” felmentett állatkereskedőtől, valamilyen büntény tárgyalása után. Ez nem okozott problémát, de Szindbád csalódott társaiban.

3. eset, “(hőseink)”: Sanyika, egy hajléktalan ember, aki halászaton és erdei ehetőkön, a természetben élt, több sérüléssel egy halászház mellett találták testét. Emberölés gyanúja, elsődleges gyanúsított nélkül. Csonka őrnagy szerint rablógyilkosság történt, a hullát vizsgálva kiderül, hogy ami kis pénze van egy ilyen embernek, az mind a hullán volt, de volt két zsebe, amit letéptek ruhájáról. Kiderült, hogy volt két fültanúja az esetnek, akik hallották Sanyika segítségkiáltását, de nem siettek segítségére, mondván “*De hiszen csak Sanyika volt az...*” (52. old). Kiderül, hogy a halászház környékén Sanyika gyakori volt, akinek ingyen engedélyezték a halászatot mert, hát, fizetésektelen volt, másrészt viszont időnként kisegített a halászház körül.

⁷⁰ Csabai, 2010:37.

Feltételezhető személyek kihallgatása után, Szindbád egy érdekes megállapításra jutott. Mikor közölte Csonka őrnaggyal, az megbotránkozott, ugyanis Szindbád feltételezése, hogy Sanyika szexuális bűncselekmény áldozata lett, homoszexuális szodomizmusé. A korábban kihallgatottak között, kik a halászház körül dolgoznak, nincs felesége. Az új gondolatmenet követésével először a nádvágót vették gyanúra, akinek otthonában meglehetősen sok jele volt annak, hogy homoszexuális lehet, s később egy hajó Kapitánya s annak fia váltak a gyanú alanyává, ám az öreget kizárták mert annak nem volt fizikai ereje olyan sérüléseket okozni, mint amilyenek végeztek Sanyikával. Mikor a Kapitányhoz értek, a fia már öngyilkosságot követett el.

Kiderült hogy a Kapitány fia a Nagy Háborút végigharcolta, 1914-től 1919-ig katona volt, s ezt követően már csak férfi társaság érdekelte. A Kapitány megtudta, hogy valami folytán eszébe vette, hogy Sanyikát is érdekli a férfi társaság. Ezzel tehát minden tisztázódott - az elvetemült Kapitány fia erőszakhoz folyamodott, Sanyika az ellenkezésben halt meg, a tettes pedig talán bűnbánatában vetett életének végett. Az ügy lezárva.

“Itthon a férfiak, ha szükségét érzik, megfizetnek egy lányt, talán el is babusgatják egy rövid ideig, udvarolgatnak neki az ágyban, de másnap már csak mint egy szükséges, s ezért természetes, de amúgy szennyes dologra gondolnak rá vissza, amivel nemhogy dicsekedni nem lehet, de még beszélni sem illik róla.”⁷¹

4. eset, “(a fehér város)”: egy jómódú üzletember, Széppataki Tihamér lánya, Alíz, eltűnt. A lánynak rossz kapcsolata volt szüleivel, aki gyakran elszökött otthonról, ezért majd egy hónap múlva jelentették csak eltűnését. Különösen rossz volt a viszonya az anyjával (bár a nő prezentációját tekintve nem is volt elítélendő a lány attitűdje), akit viszont most bántja a rossz kapcsolata lányával, s maga is keresi a rávezető nyomot. Az eset kifejezetten a környék gazdagait mutatja be.

Számtalan nyomot követve több településen át kiderült, hogy a lány gyakran szökött el burzsoá sznob anyja miatt, s tini kifakadásban sok meggondolatlanságot elkövetett. Egyszer csak viszont teherbe esett egy szeretőjétől, s az anyja kényszerítette, hogy egy nem hivatalos abortuszt hajtson végre Csíkszeredán, de a nő elhallgatta az ügyet, inkább úgy tett, mintha a lány elszökött volna, mert nem tudta, s remélte, hogy nem, de a lány elhunyt.. Később feladta magát a nő. Ez az egy felettébb kényes volt. Az ügynek valódi lezárása nem volt, ugyanis Alíz mivolta nem véglegesedett, bár a legvalószínűbb, hogy nem élte túl.

⁷¹ Csabai, 2010:64.

“Tegnap este társaság jött. Széppatakyék ügyét tárgyalták. Szörnyülködtek. Magára rosszálló megjegyzéseket tettek, természetesen sejtik, hogy köze van hozzá, hogy Széppatakyné feladta magát, de a leleplezés körülményeiről, Napoleon Pop meg az én fellépésemről nem tudnak.”⁷²

5. eset, “(mikor ér véget?)”: a polgármesteri hivatal hátsó udvari pihenőhelyén egy cserép végzett egy látogatóval. Páter Péter, az áldozat, a hivatal udvarán élő gondnok lányának udvarolt, azért volt a helyszínen. Eredetileg nem tűnt bűnügyi esetnek, a helyszínen lévő orvos is meglepődött azon, hogy nyomozás indult, hiszen a sérülések, bár kissé belemagyarázottan, megfelelnek egy egyszerű szerencsétlenségnek, de kriminalisztikai szempontból Szindbád számára gyanús volt.

Az áldozat egy tökéletesen közkedvelt fiatalember volt, akinek nem volt haragosa. Eredetileg. Státuszilag feljebbvalók, mint általában szokta a jómódú a rossz sorsút, inzultálta, de komolyabb viszálya nem volt senkivel. Pincér volt, munkahelyén mindenki kedvelte. Három lehetőséggel számolt Szindbád:

- Bár udvarlása sikeres volt a szülőknél, a lány, Erzsébet, nem akart férjhez menni, irtózott a házasságtól. Szindbád feltételezte, hogy a szülők nem tudtak valami viszályról a kettejük között, vagy Erzsébet egyszerűen annyira nem akart férjhez menni, hogy képes volt emberölést elkövetni.
- Gönczi nevezetű. Páter apja elszegényedett iszákos volt, s Gönczi apja Páter apjának 200 pengőt adott, melyet ez a Gönczi lekövetelt Péteren. Extenzív kikérdezést követően Szindbád elérte, hogy elismerje, Gönczi korábban bántalmazta Pátert, amiért eredetileg nem volt hajlandó fizetni, bár az már régen volt, nem köthető az esethez, viszont körülményileg hasonló volt, szinte túl hasonló.
- Végezetül pedig az, aminek eredetileg kinézett - egyszerű baleset. Űlt dohányzás közben, s egy cserép rá esett.

Őszintén, ezen a szinten már mindenki, maga a polgármester is azt szeretné, ha lezárna az ügyet, nem tesz jót a hivatalnak ez a sok körülményeskedés. Minden nyomot újra ellenőrzött Szindbád, most már nem próbálta bizonyítani a gyanúsítottak közvetlen bűnösségét, hanem úgy állt hozzá, hogy a többi bizonyítsa a másik bűnösségét. Először Gönczi-hez ment, aki a polgármesteri hivatalban raktáros volt. Kiderült, hogy egyes közjavak, főleg ételek nyomtalanul eltűntek. Gönczi feltételezése vagy Páter, vagy Erzsébet családja, Pórisék lopnak. Ezt a fonalat követve Szindbád elgondolkodott, hogy hogyan lehetne eltulajdonítani onnan bármit is. A diskúra Gönczivel arra juttatta Szindbádot, hogy valami nincs rendben ezzel az egészszel. És nem

⁷² Csabai, 2010:109.

is volt. Ha nem valaki, aki ott volt, akkor olyan, aki akkor volt ott, amikor senkinek nem kellett volna ott lennie. Ez a gondolatmenet megfelel a klasszikus kriminilisztikai tézisnek, mely Sherlock Holmes mottója, miszerint ha kizárjuk a lehetetlent, csak az marad, ami lehetséges, bármennyire is esélytelennek tűnik.

Ezt követve, kizárva a lehetőségét annak, hogy a személyzet bármely tagja, ugyanis a tett olyankor történik, amikor személyzet nem lehet ott, bár utal Póris gondozóra, Gönczi már tesztelte a családot nem ők azok. Hivatali tisztviselők pedig garantáltan nem tartózkodhatnak, Póris azt tanúsítja. De akkor ki volt? Kiderült, hogy kisebb tolvajlások voltak a környéken, olyan helyeken, mely összeköti tető a hivattal. Van a hivatalnak egy vendég szobája, ahol egy ember-méretű cserép üvegre van cserélve, s látszólag sokat van mozgatva. Szindbád elhatározza, hogy letáborozik, talán elkapja a tolvajt - és sikerült neki, bár többet kapott, mint amire számított.

Egy alacsony férfi, régi katonai ruhában mindenféle nemzetiségből. Bár a szöveg nem specifikálja, Kárpátaljai magyar a leírás szerint. Dezertált 1919 augusztus 2.-án. 11 éve és 295 napja akkor. Kiderült, hogy Páter rajtakapta, ahogy mesterkedik titkos túlélése érdekében, s hallgatása fejében, de Páter nem zsarolta volna, mindig megvendégelte a névtelen dezertőr a korai órákban, mielőtt Pórisékhoz ment volna. Aztán egyszer nála maradt estére, majd reggel összekaptak, s miután a dezertőr gyomron vágta az ablakpárkányon ülve az emeleten, Páter kiesett. Amikor a dezertőr lenézett, még dülöngélve felállt, de már nem látta, hogy összeesett és meghalt. Már csak Szindbádtól tudta meg. Így történt tehát, hogy Páter Péter ügye, kinek halála eredetileg mindenki szerint egy leesett virágcserep okozta, számtalan problémát derített fel a hivatal körül, rossz raktározás, lopások, de egy dezertőrt is felderített, aki már majd 12 éve bujkál egy hivatal padlásán. Legalább 4 ügy lezárva.

“Ott azt mondta egy ezredes, hogy rohadt, hazaáruló bolsevikik vagyunk, de ha még egy utolsó nagy küzdelemben részt veszünk a még nagyobb hazaáruló pesti bolsevikik ellen, akkor lemoshatjuk magunkról a szégyent. Egy szavát sem hittem. Felmálháztunk, hogy indulunk Pestnek, mikor még kellett jönni segíteni, ide a városházára. És elbújtam...”⁷³

6. eset, “(a Lupanárium)”: ez egy rövid eset, viszont megtudjuk, hogy Szindbád már hadnagy. A Lupanárium egy bordélyház, ahol a bűneset történt. A Lupanárium egy visszatérő vendége, Wilhelm gróf 8 ezer pengő értékű tufabánya-részvénye eltűnt. Kedvenc lánya, Elvira, aki nagyon sokat álmodozott a grófról, vagy a ház többi hölgye az elsődleges gyanúsított.

⁷³ Csabai, 2010:174.

Az elsődleges feltételezés szerint az együttlét alatt a lány eltakarhatta a gróf rálátását a kabátjára, melyben volt a szelvény, viszont a detektív, nem befolyván az aktusba, viszont rekreáltatta önmagával és a lánnyal. Kiderült, hogy, nem volt lehetősége. Ezt követően Szindbád feltérképezte, hogy hogyan működik a... vállalkozás. A madám vaskézzel irányítja a vállalkozást, ezáltal ha egy ilyen eset történt, az ő kezén menne keresztül. Amikor kikérdezte Szindbád, vállig tagadta hogy itt történhetett ilyen, de közben Elvira gyanús viselkedést tanúsított, s Szindbád elvitte az intézményből, hogy szabadon beszélhessen.

Kiderült, hogy annyira mégsem alaptalan Elvira álmodozása a gróf felé, ugyanis a gróf, adott neki egy ezerpengős extrát, melyet zsebre tett. Ez teljesen szabálytalan a Lupanáriumba, mert a madám szerint “átverhetik a lányokat”, de Elvira elmondása szerint valójában csak azért, hogy magasabb levonásokat tehesen a lányoknak. Ez az ezerpengő nagyon fontos volt Elvira számára, mert ő volt a családfenntartó. Szörnyű dolog, elmesélte hogy egy lány véget vetett az életének, amiért madámja mindenét elvette és utcára került a családja. Ezt akarta elkerülni. Két évi lakbérért a családjának jelentette ez az ezer pengő.

A detektív követelte, hogy szemügyre vehesse az ezerpengőst. A lány sír, azt hiszi a detektív elveszi a pénzét, mint később kiderül, rossz tapasztalata van az igazságszolgáltatással. Az ezerpengős egy hatalmas papírpénz, mely több túrést igényel, hogy valaki rejtett zsebbe tehesse. Ahogy Szindbád kitűri az ezerpengőst, meglátja a zöld részvényt. Az eset lezárását követő dialógusból megtudjuk, hogy Elvira nem került bajba, azaz tudatlanul lehetett nála, s visszakapta az ezerpengőst is. Az ügy lezárva.

*“Vigyázz magadra, Elvira! – mondja, mintegy az előbbi dicséretre rációfolva a detektív, és megsimogatja a lányt. De az nem veszi zokon, megcsókolja kezét és elfut.”*⁷⁴

7. eset, “(a csontgyűjtő)”: nemi erőszak egy lezárt mészárszéken, ahol döglött állatok csontjait gyűjti egy ismeretlen, amiről, mellesleg, a helyiek feltételeznek okkultista tevékenységet, de valószínűbb ártatlan csontkereskedés, melynek számtalan felhasználási módja volt akkor.

Ebben a korban nem volt törvényes a háztartásoknak otthon végezni az állat levágását és feldolgozását (különböző egészségügyi és gazdaságpolitikai okokból), hanem mészárszékre adni, de viszont a gépesített mészárhidak drágák, a legtöbben otthon, feketén végzik, s a korábban bezáratott kézi mészárszék tetem-lerakati épületében hagyják a feldolgozhatatlan állat-részeket, ami további problémákat okoznak. Egy ilyen helyiségben történt az eset, s a csontgyűjtőt tanúként keresik.

⁷⁴ Csabai, 2010:187-188.

Az első bejelentést tevő, egy Petrák nevezetű hivatali ellenőr, aki többnyire felelős a állattetem lerakás fekete tevékenységek lezajlásának mit-sem-tételéről, ugyanis felismeri a helyzetet, s enged a háztartásoknak kik nem engedhetnék meg maguknak a mészárhídot, hamis jelentést tesz, hogy a mészárszékek érintetlenek. Szindbád és Csonka hadnagy a “csontgyűjtőnek” titulált személy nyomát követik, aki a bejelentő hivatalnoknak, mikor rajtakapja a csontgyűjtésen azt mondta, hogy inkább a nemi erőszakot elkövető “Sánta Kristófnak” vagy “a sánta Kristófnak” (a hivatalnok nem emlékszik pontosan) nyomát követnék, mintsem az ő csontgyűjtését. A nemi erőszak ügyében ez volt az első nyom, amit eddig találtak, ezért csak most foglalkoznak vele.

A név nem szerepel Nyárligeti nyilvántartásban, ezért egyelőre nem követhető ez a nyom. A következő követhető nyomra indulnak, mely maga a csontgyűjtő. Szindbád és Csonka a legnagyobb, a később “Bengánál” titulált csontfelvásárlóhoz igyekeztek. A személyzetet kihallgatván úgy találják, hogy elhallgatnak valamit, ezért bevonják Petrák hivatalnokot, hogy nem-e a Bengánál van-e “a csontgyűjtő”. Nem volt, viszont arra a kérdésre, hogy ismernek-e valakit, akinek mozgási problémája van, az egyik inas elmondja, hogy van egy kliensük, aki kissé mozgássérült, melyre a tulajdonos nagyon durván reagált. Követvén ezt a szálát, távolról megfigyelik a célszemélyt, és valóban sánta.

A célszemély Horgos György, egy enyvfőző tulajdonos, aki nagy volumenben vásárol csontokat, de teljes mértékben legálisnak tűnik a tevékenysége. Nála sem találtak se Sánta, se Kristóf nevezetűt, sem munkásainál, se szállítóinál, de felhívta a figyelmet a lehetőségre, hogy egyesek nem saját néven vállalják tevékenységüket, hanem engedélyezett ismerős neve alatt.

Horgos megvendégelte a detektíveket, s a ház nagyon nemzetközies volt. Kiderült, hogy Horgos szerb eredetű, kinek családja Magyarországra költözött a szerb-ottomán háború miatt 1878-ban, ugyanakkor másik ágon osztrák rokon-nemesség, melyről később kiderül, közös pontja Szindbáddal, bár ezt se Szindbád, se György nem tudja meg. Elmenvén Horgos házától Csonka monológusba kezd, duzzog a jelenlegi Európai politikáról, s az említett események folytán, 1934-ben járunk ekkor.

Ekkor eszébe jutott valami. Miért van magyar neve, nem német, mikor egyik ágon osztrák Horgos? Visszamentek. Kikérdezte Szindbád, s Horgos azt mondta, anyai ágon vannak osztrák felmenői, apai ágon szerb. Horgos György szerb neve: Hrisztov. GyorgyeHrisztov. Szindbád nyugodt maradt, s “megfogta az Isten lábát.” Kiderült, gyerekként erősen eltörte a lábát, s “a sánta Hrisztov”-nak csúfolták, melyel néhányan még ma is csúfolják, mert haragosai gyerekkora óta utálják, elmondása szerint, mert jómódú családból való. Letartóztatták, viszont ennyi még

nem volt elég vádemeléshez, ezért már csak az utolsó darabja maradt a kirakósnak betenni - az áldozat lánynak vallomása.

Na most, figyelembe kell venni azt, hogy a lány nem tett feljelentést, mert akaratlan áldozatként is szégyen dolga “megpocsékolatlan”-nak lenni. Elmegy tehát Szindbád a lány családjához, nyomatékosítani, hogy a lány feljelentést tegyen. Az anyját találja otthon.

Az asszony egy kellemetlen, goromba nő negyvenes éveiben. Egy rövid beszélgetést követvén egyértelmű, hogy az anyja tudott az esetről, s az elkövetőről is. Azzal védekezik, hogy egyrészt szégyen dolga, ezért jobb nem felvállalni az esetet, másrészt Horgos *nagyon* jól megfizette a családot a vele való illegális csontkereskedésért, továbbá még a lányát hibáztatta, hogy valószínűleg “biztos ingerkedett vele, játszadozott” (210. old.). Szindbád elvetemül ezek hallatán, s nem fogja ennyiben hagyni, elhatározza, hogy meggyőzik a lányt vádemelésre, akár vall, akár nem.

Az ügy lezárásáról nem tudunk meg több részletet, viszont pontosan emiatt elképzelhető, hogy megtörtént Szindbád akarata, s a “sánta Hrisztov”-ot letartóztatták nemi erőszak és akár garázdaság vádjával. Mindazonáltal, az ügy lezárva.

“– A Pasztában van. Elmegyünk érte, és reggelig győzködjük, de akár vall, akár nem, holnap beadjuk a vádemelési javaslatot.

– Mindegy, hogy vall-e? – kérdi Csonka, és a kocsisra néz, hallotta-e. – És ha a bíró előtt felsülünk?

– Az én felelősségem – ennyit mond Szindbád, behúzza fejét a kabát magas gallérjába, és összegubózik.”⁷⁵

8. eset, “(szegény Teodóra)”: a korábban említett Lendvai Teodóra esete. Az ügy úgy jött fel, hogy Szindbád Péter Péter esetén elmélkedett, Csonkának meg eszébe jutott róla Lendvai Teodóra esete. A fejezet nem direkt indítja az ügyet, hanem történezkedtek Csonka meg az árus, kinél étkeztek ebédidőben, Teodóráról és az esetről.

Az eset: 1898 nyarán Lendvai Teodóra ismeretlen körülmények között beleesett egy stráfkocsiba, és belefult a szénbe, s pár nappal később találtak rá. A feltételezés szerint a lutheránus házból kiszédült vagy hasonló, s nem volt tanúja az esetnek aki segíthetett volna, s elég két perc a megfulladáshoz.

A történetezés alatt hozzátesz egy ott dolgozó nő, hogy egy, az étkezdéhez közel lévő jelenleg tevékenykedő stráfkocsin ott ül a kocsihajtó, nem ment be ő is a másikkal az elismervényt aláírni, mint ahogy az akkori esetben a stráfkocsi két kezelő állította, hogy mindketten bementek az elismervényt aláírni. Megvizsgálva az eset hollétét is, értelmetlennek tartotta, hogy stráfkocsi pont ott álljon meg, ahol a feltételezés szerint beleeshetett a lány, a

⁷⁵ Csabai, 2010:210.

luther-házból. Először feltételezték, hogy a ló talán magától odament, de viszont akkor visszafelé kellett volna haladnia a szénledobótól, amit lovak általában nem csinálnak, és bármely ötlet, hogy a ló hogyan kerülhetett oda magától, értelmetlen. Ekkor már a vendéglősnek is gyanús volt, s kiderült, hogy ott nem parkolhatott a kocsi, ahol feltételezetten beleesett a lány.

Szindbád újra nyitotta az ügyet, s Csonkával nyomozni kezdtek. A vállalkozó, akié volt a stráfkocsi, eladta a véget Gedeon Gyulának, egy tüzelőanyag-kereskedőnek. Az öregembert kihallgatták. Említette, hogy az eset babonát idézett elő. Mráz stráfkocsija, ahogy elhíresült, rossz ómennek vélték, különös esetek történtek körülötte. Kifejezetten nagy riadalom okozott, hogy nem sokkal, miután a stráfkocsi egyik atendéja elhalálozott, az akkor kocsit húzó ló, Tücsök, egy nap teljesen rejtélyesen meghalt, később viszont látták Baktára baktatni, húzva a Mráz stráfkocsiját, melyet azelőtt nap égettek el, s még botrányosabb, hogy maga Teodóra volt a kocsihajtó!

Szindbád kérte azok nevét, akik aznap a kocsin dolgoztak. Egyik "Füles Jani", másik egy Bereczki nevezetű. Füles Jani volt az, aki a nagy Baktai vágta előtt meghalt. A detektívek érte küldetnek, s közben érdeklődnek a szénkiszállítás menetéről.

A menet része értesíteni az adott épületben a megrendelőt. A jegyzőkönyv szerint az eset napján a kíséző, Bereczki jelezte a házmesternek, hogy megjöttek. Ez rögtön gyanús lett Szindbádnak, ugyanis a menet szerint közvetlen a megrendelővel tárgyalnak, s Szindbád tudja, hogy az ilyesmit a környéken maguknak rendezik a lakók, nem közösen. Gedeon helyeselte a feltételezést, és elmondta, hogy csak központi fűtésű házakban van dolguk a házmesterrel, s a lutherház nem központi fűtésű. Következő pont a jegyzőkönyvben, hogy mindketten felmentek a házmesterhez. Gedeon jelzi, hogy bár egy ember elég lenne, borraivaló, illetve némi megvendégelés általában jellemző, így nem túl különös, ha mindkettő felmegy. Ebben az esetben kétszer fordult a háznál a stráfkocsi. Gedeon magyarázza, hogy maximum 40 mázsa szenet bír, tehát ha 45 kellene egy rendelőnek, akkor még egyszer megy. De ez sok megrendelőnél előfordul, így nem csak egy megrendelő hiánya kerül szállítása második fordulónál. Következő a szénlerakás - ha az épületnek van utcára nyíló, kocsival megközelíthető szenespincéje, akkor egy rosszul rögzített, nem túl biztonságos csúszda-rendszert alkalmaznak, mint ahogy volt a lutherházban. Végül megérkezik Bereczki, s Csonka végzi a kihallgatást.

A luther házba 50 mázsa ment. Első körben 40, utána 10. Második alkalommal ment fel mindkettő a házmesterhez. Csonka agresszívan reagált erre, mert akkor nem feleltek meg az előírásnak, mert a kocsi, ahol feltételezetten Teodóra beleesett, egy nem biztonságos helyen állt, melyre Bereczki védekezően reagált. A nap eseményeit körbemenvén erősen megbízhatatlannak

tűntek Bereczki szavai, bár elismerte a végén, hogy a házmester megvendégelte őket pálinkával, ami miatt lehet a rossz emlékezet. Ezután a luther házat magát inspektálta Szindbád.

Az új házmester körbe vezette, közben Szindbád kérdezősködött. A luther háznak már rossz híre ment, sötét erők telepének tartják, s csak bérlakások vannak, még a főbérlo sem hajlandó ott lakni, Lendvaiék lakását végképp nem lehet kiadni híre miatt. A jelenlegi házmester azt jelenti, hogy egy sötét erő végezhetett Teodórával, ami mai napig sújtja a házat.

Lendvaiék lakását vizsgálva egyre valószínűtlenebbnek tűnt az, hogy a lány kiesett az ablakon. Mélyebbre kell nyúlni. Lónyai felügyelő, aki vizsgálta az esetet, azt kell kihallgatni. Lónyai, kit idő előtt nyugdíjaztak, mert munkaképtelenségig alkoholizált, nem bizonyult hasznosabbnak, mintsem megerősíteni, hogy Bereczki nem mondott igazat, de ezt már valamelyest tudták. Egy fontos kérdésre még megválaszolatlan maradt - miért nem vette észre senki Teodórákat a kocsin, mikor még utána is szállítottak?

Mikor Szindbád és Csonka visszaindultak a kapitányságra, Csonka szóba hozta, hogy a kabátját készítő mester próbababákat is gyárt. Ebből Szindbádnak ötlete támadt. Csinált egy 20 éves lány mintájára egy próbababát, mely súlyra és méretekre is hasonló volt Teodóráéhoz. Felkérte Gedeon-t, hogy segítsen, s egy stráfkocsival, egy segéddel, meg próbababával eljátszották az esetet a lutherházban, ahogy állítólagosan történt, s odahívatta Bereczkit. Döbbenet, hogy akárhogy dobták le a babát, sehogysem eshetett olyan erősen, hogy belesülyedjen a szénbe. Bereczki nehezen vallott még mindig, de végül megtört, s az utcán, sok ember előtt, elmondta hogyan történt.

Valóban ott voltak, s Teodóra valóban az ablakban ült. Egy cserép ráesett Bereczkire, amiért a lányt hibáztatta, nem tudni, hogy direkt vagy nem direkt, valószínűleg nem direkt. A pincében volt Bereczki, a szén készült pakolni. A lány pont a csúszda mellett állt meg lent. Legyintett neki, hogy menjen onnan, de ekkor Füles Jani azt hitte azért int, hogy induljon a szén. Telibe kapta, elesett, amitől elszédült, s Bereczki nem tudta időben kiásni a szén alól. Múlasztás, de viszont abban hibásak, hogy később elrejtették a hullát.

*“Mintha az egész város elcsendesedett volna. Megszólal egy harang, az is olyan óvatosan, bánatosan. Egy idősebb úr leveszi kalapját.”*⁷⁶

9. “(a Honvéd utcai eset)”: egy újabb rövid eset. Betelepült örmény vállalkozó, Szalajan halálesete. Szalajan aktív volt a közösségben, nyárliget egyet örmény reprezentatívája, gyakran megjelent alapítványi rendezvényeken, mely által Szindbád ismerte. Elsődleges gyanúsított: a fiatal felesége. 10 évig volt a hulla rejtve. Bár nincs részletezve, körülményileg Szindbád

⁷⁶ Csabai, 2010:257.

arra jön rá, hogy az öreg Szalajan bántalmazta a nőt, s egyszer csak nem bírta tovább. Szindbád nyomatékositja, hogy valljon, de a nő nem akar.

Hogy mi lett pontosan a vége ennek az esetnek nem tudni, bár valószínűleg Szindbádnak sikerült elérnie, hogy a nő valljon.

10. eset, “(an azé, akié)”: Sulcz R. Ernő esete. Ez az eset eredetileg Csonkái volt, mivel Szindbádnak ekkor rossz viszonya volt, de bele kellett ártania magát. Egy lopás ügye. Sulcz ellopott munkáltatójától egy 3000 pengő értékű telepítésre szóló szubvenció utalványt. Sulcz a lopást beismert önnön akaratból, munkáltatója, Lefkovits és családja előtt, mert tervezte visszaadni, amiért nem tudta felhasználni arra, amiért eredetileg elvitte. Feljelentés történt Lefkovits által, mert szerinte nem történt meg a visszaadás, míg Sulcz állítja, megtörtént. Már a tárgyaláshoz közel voltak, amikor Szindbád átvette az ügyet.

Elsődlegesen úgy tűnik, Lefkovits igazat mond, viszont Szindbádnak van egy tanúvallomása, miszerint aznap valóban megtörtént egy második vizit Sulcz által Lefkovitséknál. Lefkovits ekkor elismeri, hogy tényleg volt nála, de nem hozta vissza a szelvényt, hanem könyörgött, hogy hadd játszon vele, s profitosan megfizeti. De ezzel már Lefkovits így egyszer hazudott. Továbbá, nincs jele annak, hogy Sulcz felhasználta volna a szelvényt. Végezetül pedig amiért korábban már hazudott Lefkovits, Sulcz meg igazat mondott, Sulcz szava bizonyító erővel bírhat. Mikor már nem lehetett bizonyítani, hogy Sulcz személyében van továbbra is az utalvány, Lefkovits és felesége, kiknek otthonában voltak, megtörték.

Szindbád később, amikor tárgyalás után a felmentett Sulcz-al iszogot, feltárja, hogy a tanúvallomás blöff volt.

2.3.2. A második Nagy Háború

“Nyárligeten a nyílt faji zavargás nincs divatban. Kirakatbetörést, heccplakátozást az emberek nem ismernek. A város hivatalnok-katonatiszti és iparos-kereskedő elitje közötti viszony azon mérhető le, mennyire különülnek el kávézás közben. Szindbád végigtekint a teraszok közönségén. Úgy látszik, béke van. A korzó még tart, de már gyengül.”⁷⁷

11. eset, “(privát ügyek)”: Gömöri Kálmán, egy fontoskodó ügyvéd úgy gondolja, megcsalja felesége. Szindbád úgy ítéli, ezek “privát ügyek”, nem tartoznak rendőrségi hatáskörbe, de az ügyvéd nyomatékositja, hogy az állam alapja a család. Itt kiderül, hogy az említett feleség,

⁷⁷ Csabai, 2010:284.

Eufrozina, valamikor Szindbád szeretője volt. Vonakodva, de Szindbád vállalja, pusztán kíváncsiság okán, nem hivatalos esetként, persze térítés fejében.

Az ügyvédnek nincs gyanúja, hogy kivel csalja meg az asszony, ezért Szindbád először potenciális “gyanúsítottakat” keres, amit Eufró mindennapjaiban találhat meg, ezért hát követi Eufrot. Szindbád követett már bűnözőket, áldozatokat, órákat, napokat. De Eufrónak elég volt pár óra, tudta, hogy Szindbád követi, s konfrontálta.

Elmennek egy étterembe beszélni. Eufró állítja, nincs szeretője, csak egy pletyka amit a gyámhivatal elnöke híresztel róla meg a bankigazgatóról. A gyámhivatal elnöke régi haragosa Gömörinek, ezáltal teljesen elképzelhető az egyszerű rosszindulatú drámakeltés, ami gyakori volt ezek körében.

Szindbád megkérdőjelezte, ha ismert haragos terjesztette, s gyakoriak voltak az ilyen banális esetek, miért vonja kérdőjelre a férje. Eufró azt mondja, egyszer nem terve szerint ment el tornára, hanem barátnőjéhez ugrott be, amit nem hitt neki a férje. Ahogy tovább beszélt a nő, egyre kényelmesebb volt Szindbáddal, s végül bevallott számtalan hűtlenséget. Elismeri, hogy egyszerű nárciszizmusból, s némi megalomániából tette, amit ő nem szégyell, mert közeledik a nőuralom kora, amikor csak a férfiak hűtlensége lesz felróva.

12. eset, “(a vizit)” : adomány-lopás római katolikus templomból. A kilencórás mise után, mely úgy fél órát tartott. A kivonuláskor még ott rendben volt az alamizna-doboz, s kell 10-15 perc, mire kivonulnak az emberek, azaz a spekulált ideje a rablásnak 9:45 - 10:00, mert akkor találták meg a megrongált dobozt.

Mise végén a kéregetők ekkor idegyűlekeznek, hogy a templomból kijövőktől kéregeessenek. Szindbád arra gondolt, valamelyikük biztos látta az esetet. Amikor megerősíti, hogy a bűncselekmény időpontjában a templomban tartózkodóknak nem volt rálátása a dobozra, így azok kihallgatása értelmetlen, marad a kéregetők száll.

50 kéregetőt számolt össze Szindbád. Nincs mese, ki kell hallgatni mindet, s megbíz két konstlert. A kihallgatások 3 helyre szűkítette a gyanúsítottak körét. Időközben kiderül viszont, hogy a háború miatt elszegényedett nép adományai szűkösek, alig volt benne egy pengő. Szindbád felháborodik, hogy akkor miért hívtak rendőrt. Az eseperes azt mondja, nem a pénzről van szó, hanem arról, hogy templomban történt. Szindbád rájön, hogy végül is, az egyházi tulajdon rongálása is bűncselekmény. Az ügy nem kerül lezárásra, inkább más ennek a fejezetnek a lényege:

“Lent emberek haladnak. Sokan. A nagy menet. Némelyiket ismeri. Két bankárt, egy gimnáziumi latintanárt, egy fezőrt, egy zsebtolvajt, a kórház belgyógyász főorvosát. És boltosokat. Az egyik atillában fészít, egy öregén gérokk van, de úgy általában nincs rajtuk semmi

különös. A módosabbak vulkánfíber koffert cipelnek, melyeken hotelmatricák díszelnek, a kevésbé tehetősek ágylepedőből hajtott batyukat.”⁷⁸

13. eset “(téboly)”: a Királyi Katolikus Főgimnáziumban egy tanárnő, Galamb Tekla, brutálisan megtámadott egy diákot, Brémer nevezetű, majd végzett magával. A diákokat kikérdezve megtudni, hogy a tanárnő egyedül ezzel a diákkal állt konfliktusban, akivel az egyik tanú, látott az utcán kiabálni.

Az áldozat, Brémer, család nélküli, apácák között a gimnázium pedagógus-szállóján élt, nem volt különösebben szociálisan aktív, sem különösebben visszahúzódo. A tettes sem tűnik egy veszélyes pszichopatának, aki ilyenre képes, mint volt ez az egész. Kellemes személynek ismerték, ki büszke volt ha diákjai híresek lettek.

Brémer, bár súlyos sérüléseket szenvedett el, túlélte, s mikor felépült hadianyaggyárosként szolgált, mert sérülései miatt nem sorozhatták be. Szindbád egy sörözőben diskurálja az ügyet egy pincérrel, amikor Szindbád említi, hogy talán egy magányos nő képes kitörni, mire a pincér kontráz, hogy látta férfival, s adott egy személyleírást.

Ezzel az ügy újra nyitott. Szindbád visszasietett a pedagógusszállóba, s megkérte egy nővért, hogy mutassa meg a tanárnő összes hagyatékát, de azokat már a szegényeknek adományozták. A tanulmányi füzetek átkutatása viszont újabb dolgokra vetett fényt - szerelmes, majd fenyegető levelek. Minden világossá vált. A rendőrfőkapitány figyelmeztette Szindbádot, hogy ez már szabotázsnek számít, mivel Brémer már a hadseregnek fontos beszállítója, de Szindbád akkor is cselekedett.

14. “(fényképek)”: egy reggel árnyékszékből kijövén Szindbád azzal találja szembe magát, hogy egy vörös csillagos tank csöve nézz rá. Alig 100 lépésnyire. Visszavonul a magyar pozíciók felé. Az őrnagy magyarázza, hogy reggeli, ebéd és vacsora időben nem végeznek katonai akciót egymás ellen. Arra a kérdésre, hogy lerombolják-e a várost azt mondja, hogy egy hallgatóságos egyezség van köztük ha első lövésre nem reagálnak, átadják a várost, amit terveznek, hacsak nem jön német utasítás. Jött. Először heves nehéztüzérség, majd közelharcok kezdődtek. Szindbád, pozíciójából várva saját sarát, elmélkedett a múlton. Családja mellett felidézi szerelmeit - Eufró, Teréz és Lili.

Eufró a menyasszonya volt, de megcsalta, akit maga Szindbád kapott rajta nyomozás során egy panzióban. Teréz egy 18 évvel idősebb, özvegy nő, akivel egy jótékonysági banketten ismerkedett meg. Teréz, bár szerette Szindbádot, nem tudta elengedni elhunyt férje iránti érzéseit. Lili az Teréz legidősebb, férjes s gyerekes lánya volt, kit Szindbád mind közül a legjobban szeretett, de viszony volt csupán, s bár Lili kész volt vállalni a kapcsolatot, Szindbád

⁷⁸ Csabai, 2010:302.

nem akarta szétszakítani anyát és fiát, mint ahogy annak idején az ő anyja boldogtalansága miatt elhagyta őt. Ezután már nem volt komoly kapcsolata. Ezután cimboráiról elmélkedett - Kalapos Dávid és Schiffer Dénes.

Kalapos Dávidot 1940. augusztusában ismerte meg, letartóztatva. Az volt a bűne, hogy propaganda eszköznek engedélyezte adni nevét és arcát az erdélyi román propagandának, majd 1942-ben besorozták, s azóta nem hallott felőle. Schiffer Dénes Szindbád másodunokaöccse, s nagymama halála után egyetlen rokona. Dénes anyja belehalt a szülésbe, apja egy mogorva és elzárkózó ember aki Dénes 18 éves korában, 1930-ban hunyt el. Mivel nem volt kitől, Szindbádtól kért segítséget a temetés, háztartás és munka kapcsán, kivel testvéries, de néhol úgy érezte apa-fia kapcsolatot alakított ki, s később sikeres emberré lett. A háború alatt viszont szovjet-ellenes propagandában volt aktív, emiatt 1944-ben menekülnie kellett. Egy bunkerhez irányította, ahol elvileg lehetett elbújni az elsődleges szovjet "söpréstől", de valószínűtlen, hogy megúsza. Csonkának volt egy mellékfogása, mely először majdnem az életébe, később az életébe került.

Ahogy közeledtek a géppisztolyok és sikolyok, Szindbád vette a pisztolyát és magára célozta. Nem akart meghalni, de kevés akarata volt élni is. Itt többnyire mérleget Szindbád, s bár "ihlete elszállt", várta a vörös megszabadulást. Egyszer kopogtak - Dénes az, a bunker tulajdonosával, Varjassal, és egy Csibész becenevű fiúval. Mindhármójukon fekete zakó és karszalag. Kifosztani jöttek Szindbádot, és igazolni őt "faji szempontból". Szindbád újra erősen elcsügged, hogy Dénes, kit fiának tekintett, ilyen társaság része, s még fegyvert is fog rá, mert elakarták vinni, mert zsidóknak megfelelő ágyék-jellemzője van, ami még Bagdadban történt.

Szindbád nem hagyta magát, s megbírkózott Dénessel, akit lövés is ért a dulakodásban saját fegyvere által. Varjas és Csibész kint voltak. Egyik elrohant, másikat lelőtték. Szindbád Orvoshoz akarta vinni Dénest, tudta, hogy megmagyarázhatja neki a félreértést. A kórházban tüzharcok voltak, Szindbád már ott volt Dénessel, s amikor beindult, egy szovjet katona fogadta.

Szindbád jelzi, hogy eldobta fegyverét, s a szovjet katona leengedi övét, megérinti Dénes nyakát, majd a csuklójáról zsebrevágja a karórát. Szindbádtól is követelte, majd foglyul ejtette. Egy kicsit még bemutatásra kerül Nyárliget az orosz okkupáció alatt. Sok ismerős arc hever élettelenül betonkerítések tövében, majd megijedve nézte fogvatartóját.

"A kárpitos üzem katonai bázissá változhatott, mert fegyveres őr áll a bejáratánál. A két orosz beszédbe elegyedik, és kiderül, hogy Szokol hadnagy nincs, de Ahmedovics hadnagy van. Káromkodnak, büdös cigarettát sodornak, aztán az övé úgy dönt, benéz.

– *Nyebojszjá! – mondja megint Szindbádnak. Majd a kapuból még annyit: – Tolko málenkij robot.*”⁷⁹

2.4. A regényben megjelenő szórakoztató elemek

Három fő szórakoztató elemet lehet kiemelni a műben - komédia, thriller és történelmi anekdoták, melyek mértéke progresszívan változik a történet haladásával. A regény cselekménye majd 20 évet ölel magába és Szindbád életéből és Nyárligetről, a fiktív városról magáról, a 1920-as évek közepétől, 1944 elejéig. A mű kétségkívül szépirodalom, de legjobb leírása a történet haladásának az lenne, hogy “progresszív depresszió”, ugyanis minél tovább halad a könyv, annál sötétebb hangvételű, kevesebb humorral, több thrillerrel.

2.3.1. A komédia

A “Szindbád, a detektív”-ben a komédia fókuszált, adott helyzetekben a dialógusokban félreértésekben jelenik meg, amit jól bemutat a 14. fejezet “(fényképek)” egy visszaemlékezésben, amikor Szindbád iskoláztatását rendezte apja Bagdadban, Bagdadi Császári Iskolában, a Lisesi-ben:

– *Nem feltétel a beiratkozáshoz, amit kérek, de megtisztelne, ha teljesítenék. Három keresztény diákunk van, ők is megtették.*

– *Mi lenne az?*

– *A muzulmán és a keresztény diákok között van egy olyan különbség, ami... ami leginkább csak az árnyékszéken, pontosabban a vizeléskor mutatkozik meg.*

– *Beteges hajlamokat feltételez a keresztényekről? – ugrik fel Szindbád apja, pedig ritkán veszti el türelmét.*

– *Ugyan, dehogy! – áll fel az igazgató is. – Ez egy kényes dolog. Az önök érdekében kérem, hogy végezzék el fián a khitánt. Ha nem, a muzulmán diákok gúnyolódásának céltáblája lesz. Tapasztalatom: nehezen emészthető hitbéli kérdések, eltérő étkezés, ruházat fölött könnyen*

⁷⁹ Csabai, 2010:351.

napirendre térnek diákjaink, de a khitán fölött nem. Nyilván azért, mert a mi gyermekeink sem örömmel esnek át rajta, azt kell hát sulykolnunk beléjük, hogy e nélkül szennyben él az ember.“⁸⁰

Egy másik kiemelendő jellemző, hogy a műben megjelenő komédia ritkán hívja fel magára a figyelmet, vagy van előkészítve a kontextusban. Egy nagyon jó példa erre a 2. fejezet “(félreértés)” utolsó cselekményi részlete mutat be a legjobban:

“Szindbád fehér köpenyt kap magára, és beáll a testet bámulók közé. A vágás álltól az ágyékiig fut. A doktor a nyakat nézegeti.

– Bűncselekmény történt – mutat a halott testre Szindbád, majd kikapja a doktor kezéből a szikét, széthúzza a felhasított bőrt, ejt még két segédmetaszt, kotor egy nagyot a belek között, s mikor megtalálja, amit keresett, a szikével megint rásegít. Kiemeli a méretes májat. Levág egy csíkot a széléből, élvezettel beleharap. – És ti követtétek el! – folytatja. - Bemutatkozó beszélgetésen a főkapitány úr azt mondta, egy rendőr sose hagyja magát lekenyerezni. Ti viszont a tárgyalás után boldogan elfogadtátok Fettig állatkereskedő „engesztelő” ajándékát, pedig tudjátok, hogy a bizonyítékok hiányában történő felmentés köszönő viszonyban sincs a nyilvánvaló ártatlansággal. Nem akarom tisztelt felettesemet, Csonka hadnagyot kritikával illetni, és titeket sem drága kartársaim, de ez az egész nagyon nem tetszik nekem. Az meg pláne nem, hogy azt hiszitek, aki emberi testet tud vizsgálni, tud böllérkedni is. A májat megmentettem. A többi a ti dolgotok. Bár azt sajnálnám, ha a hurkacöveklevest elfuserálnátok.”⁸¹

Emellett időnként megjelennek komikus karakterek. Ennek legjobb példája Csonka, Szindbád kissé inkompetens, előbb mentora, később partnere, majd helyettese, aki a klasszikus zárt elméjű, néhol hanyag, bukott törvényszolgálo típus, mely gyakori a krimi zsánerben, s sok komikus részlet forrása.

“– Jó napot, felügyelő úr. Én üzentem – köszönti Szindbád, pedig Csonka megy elől. („Nyilván megérezni a státuszt!” – gondolja elégedetten a detektív.)”⁸²

2.3.2. A thriller

“A nő kezében honvédségi steyr, az asztalnál ökölbe szorított kézzel ülő tisztre céloz, majd a fejéhez szorítja, ekkor megmozdul a hadnagy, mire a nő újból üvölt, és ismét a férfire irányítja a csövet. Ölésről, öngyilkosságról, kitörésről hadar, és a fegyvert meglendíti a kapu felé is, de

⁸⁰ Csabai, 2010:325.

⁸¹ Csabai, 2010:43.

⁸² Csabai, 2010:47-48.

mikor a férfi felállna, már megint őt tartja sakkban. A földön bőrd, ruhák szétszórva. Szindbád előveszi a maga browningját, kibiztosítja, és megcélozza a nő kezét.”⁸³

Egy rendőrnnyomozó élete természetesen veszélyes. Bátorságra és elhivatottságra van szükség a bűncselekmények kivizsgálásához és az áldozatok igazságszolgáltatásához (na meg a szolgálati fegyver!). A nyomozók gyakran vannak kitéve veszélynek, amikor magas kockázatú környezetben dolgoznak, például bűnügyi helyszíneken, és fegyveres vagy erőszakos bűnözőkkel kell szembenézniük.

Szindbád élete tele van kockázatokkal és bizonytalanságokkal. Fel kell készülnie minden olyan helyzet, amely a munka során felmerülhet, a bűnözők szembe nézéstől a nehéz tanúk vagy bizonyítékok kezeléséig. A nyomozóknak képesnek kell lenniük arra is, hogy gyorsan a lábukon gondolkodjanak, hogy megoldják az eseteket, és igazságot szolgáltatassanak a bűnözés által érintettek számára.

Gyakran megtörtént, bár nem minden esetben, hogy veszélyes szituációba került Szindbád. Már az első esetben friss Nyárligeti nyomozóként az eset egy gyanúsítottja rátámadt anyjára, majd a rendőrtisztire. A 2. esetben “(félreértés)”, amikor a gyermekbántalmazó apa, aki közműhivatali munkadátum-kaparó ellenőr, azzal is majdnem elfajultak a dolgok. 4. esetben “(a fehér város)”, különösen veszélyes volt mert egyrészt külföldre is utaznia kellett, másrészt gazdagoknak dolgozott, akik valójában nem akarták, hogy kiderüljön az igazság. Az 5. esetben, “(mikor ér már véget?)” egy dezertőrrel konfrontálódott, aki majd 12 évig egy padlason bujkálva, lopásból élt, s tudni, hogy egy ilyen mennyire elvetemült lehet.

Ezenkívül viszont volt az a bizonyos esemény, ami 1939-ben kezdődött, melyben Magyarország arra az oldalra került, mely nem bánt minden polgár egyenlően. Ez azért volt felettébb félelmetes az olvasónak, mert Szindbádnak van egy jellemzője, melyet még Bagdadban szerzett, hogy imponáljon a helyi muzulmánoknak, de ugyanakkor jellemző a zsidókra is. Ebből később gond is lett. Bár nem volt zsidó, Nyárliget szovjet ostroma alatt a rezidens karszalagosok életük árán végeztek még egy utolsó “tisztítást”, s Szindbád igazolásai fittyet hányva, a jellemzője miatt zsidónak titulálták, s ki akarták végezni. Bár Szindbádnak sikerült megmenekülni azoktól, egy, talán rosszabb sors várt rá - a szovjet fogság.

2.3.3. A történelmi anekdoták

“Görögök és örmények együtt utálták (és adókkal támogatták) a török uralmat, nagy üzleteket kötöttek egymással, és céljuk volt a másik fölé kerekedni. (Bagdadban az örmények

⁸³ Csabai, 2010:22-23.

voltak erősebbek.) Az örmények rendkívüli módon összetartottak. Kifelé. Belül kezdtek szétszakadni. Egy csoport már régen kiegyezett a pápával, egy másik agyát megzavarták amerikai protestáns prédikátorok, egy harmadikat meg orosz szocialista agitátorok.”⁸⁴

A történelmi anekdoták talán a fő szórakoztató eleme a regénynek. Nincs olyan fejezet, ahol ne lenne valami jelen politikai érdekesség, vagy visszaemlékezés, említése valami korábbi eseménynek, ami hozzájárult vagy hasonlít a jelenlegi helyzethez. Külön kiemelést érdemel ebben a tekintetben Szindbád Bagdadi élete Folyóközben.

Bár magyarul vannak leírva a dialógusok nem-magyar személyekkel is, akik a kontextusban nem magyarul beszélnek, gyakran megjelennek szavak, amelyek nincsenek lefordítva, bár egyértelmű, hogy mit jelentenek. Jó példa erre az “Lisesi” igazgatója és Szindbád apja közötti társalgás, Szindbád iskoláztatása kapcsán, mikor az igazgató “Schiffer effendi”-nek nevezte, mely a perzsa világ megfelelője az “úr”-nak. Van amikor van német illetve román szöveg is, valamint elszórtan némi angol is megjelenik, a végén pedig romanizált orosz is.

*“Hát ezek az amerikusok, hát ezek az amerikusok!!! Nem elég, hogy lepaktálnak a medvével, de még a kávénkba is belerondítanak!”*⁸⁵

A történelmi anekdoták gyakran karakterek reflektálása az adott időszak eseményeire, de az egyik legtöbbet történelmi információt szolgáló rész az Szindbád visszaemlékezései Bagdadra, és az azzal kapcsolatos körülményekre.

*“Hülegü martalócai 1258. február 10-én foglalták el Al-Musztaszim városát, s ahogy nem kegyelmeztek Alexandrosz hoplitái Thébának, a vandálok Rómának, úgy a mongolok is fékevesztett kegyetlenséggel, a harácsolási ösztönön túl pusztítottak. Hány mecsetet és templomot gyújtottak föl? Csak sejteni lehet. Hány asszonyt erőszakoltak meg, hány gyermeket hánytak kardélre? Legfeljebb találgat hatunk. De hogy hány millió könyvet pusztítottak el, arról egyedül a Világ Teremtőjének lehet fogalma.”*⁸⁶

⁸⁴ Csabai, 2010:153-154.

⁸⁵ Csabai, 2010:296.

⁸⁶ Csabai, 2010:189.

ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozatban sikerült felvázolnom az irodalom koncepcióját, külön kitérve a szépirodalomra, illetve szórakoztató irodalomra, valamint ezek különbségére. Megismerkedtünk az íróval, kinek saját hozzájárulása a dolgozathoz hatalmas előnyt nyújtott abban, hogy nemcsak a “hogyan” kérdést tudjuk megvizsgálni, hanem az érdekesebb “miért?” kérdést is. A dolgozat célját sikerült elérni, elemzésre került a mű, melyben szinte áttűnés nélküli a szépirodalom és a szórakoztató irodalom ötvöződése.

A mű végére érve megértettem azt, amit az író megkeresésemre a jelen mű témaválasztása kapcsán írt: *“Nem készültem krimiírónak. Nem is vagyok krimiíró, hanem inkább egy író, aki krimiket –is- ír. A krimi, a bűnregény számomra nem egy műfaj, hanem egy téma.”*

Csabai László egy igazán kivételes író. Minden ízben intelligens és céltudatos írás tapasztalható a munkáin, melyek felkészültek és jól megtervezett. A “Szindbád, a detektív” nem csak egy prózai mestermű, hanem egy váratlan drámai is. Mert ez nem egy krimi regény.

Ez a regény egy multikulturálisan érintett személy története, akinek csak foglalkozása nyomozó, s az ő életútját mutatja be, bár lokalizált környezetből, Nyárligetből (mely a Nyírség allegóriája), egy széles világot ír le, egy radikális zavaros történelmi periódusban. E tekintetben külön kiemelés érdemel az író, hogy egy, Magyarország számára problémás periódust dolgozott fel történetéhez, viszont ezen belül újfent kiemelendő, hogy mennyire képes nem-felhívni a figyelmet erre, egészen az utolsó percig. Még akkor is eléggé “alul van játszva”, amikor az adott történelmi konfliktus integrikus a sztori alakulásához, például amikor Szindbád apjával hazatelepülnek Magyarországra a Mezopotám hadjárat miatt, ami még csak nevének nevezve sincs, de minden adott felismeréséhez.

Összegezve tehát “Szindbád, a detektív” szórakoztató elemei (a komédia, a thriller, a történelmi anekdoták s maga a cselekmény) az embert arcba csapják, ha figyelmes az olvasó. Nemcsak Szindbád története és az esetei érdekesek, elmondható az is, hogy arra készíti az olvasót, hogy az adott periódusról tanuljon, ha mást nem, hogy megértse a könyvben bemutatott világot, s hogy nyitottabb, kevésbé előítéletes szemmel lássa azt.

IRODALOM ÉS FORRÁSJEGYZÉK

Andor Csaba - Nagy Edit 2011: Tragédia-átfordítások Karinthy Frigyes írásaiban. Budapest: Madách Irodalmi társaság - Szegedi Tudományegyetem JGYPK.

Arany Zsuzsanna 2019: Életrajz és irodalom. *Kalligram*, 2019/ápr. szám, 88-93.

Bényei Péter 2004: Regény és történelem. *tiszatáj*, 58. évfolyam, 11. szám, Tiszatáj alapítvány, Szeged, 51-74.

Bényei Tamás 2009: Kategóriaváltások: a krimi elolvashatatlansága. *Alföld*, 60. évfolyam, 5. szám, Hajdú Megyei Lapkiadó Vállalat, Debrecen, 45-59.

Bernáth Árpád - Orosz Magdolna - Radek Tünde - Rácz Gabriella - Tökei Éva 2006: Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés. Budapest: Bölcsész Konzorcium.

Bodnár György - Császtvay Tünde 1992: A frankofon irodalmak sajátossága. *IRODALMI SZEMLE*, 38. évfolyam, 1. szám, Budapest: Helikon Kiadó.

Bollobás Enikő 2015: Irodalom és szórakoztatás: Jonathan Franzen regényeiről.
<https://www.irodalmijelen.hu/2015-apr-20-1526/irodalom-szorakoztatas-jonathan-franzen-regenyeirol>

Letöltés dátuma: 2023. január 18.

Csabai László 2010: Szindbád, a detektív. Budapest: Magvető Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft.

Evellei Kata 2009: Narratíva és nézőpontoszerkezet Az arany ember szövegváltozataiban. *MAGYAR NYELVŐR*, 133. évfolyam, 2009 április-június 2. szám, 47-67.

Fehér M. István 2009: Hans-Georg Gadamer - egy 20. századi humanista. *L'Harmattan*, Budapest, 43-117.

Gőzsy Zoltán - Milbacher Róbert 2019: A romantika korának irodalmáról. Pécs: Kronosz Kiadó.

Hajdu Péter 2015: Az Ars poetica néhány örökzöld megfogalmazása.

http://real.mtak.hu/33762/1/Helikon2015_3_Hajdu2_u.pdf

Letöltés dátuma: 2023. január 17.

Hites Sándor 2015: Magyar irodalom a 19. században. *MŰHELY: Irodalomtörténeti Közlemények (ItK) 119.*, Budapest, 651-692.

Homoky Viktor 2008: Zenetörténet VII. - Bécsi klasszicizmus I. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

Horváth Péter László - Nems-Jakab Éva - Pechan Eszter 2022: Szépirodalom - könnyen érthetően? *Fogyatékoság és társadalom*, 2022/1. szám, Budapest - ELTE Fogyatékoságtudományi Intézmény, 88-100.

Jablonka, I. 2014: L'histoire est une littérature contemporaine: Manifeste pour les sciences sociales. Le Seuil, Párizs, Franciaország: 21st Century Publishing House Group Co. Ltd.

Jene Andrásné 2006: Köznapi viselkedésformák, önéletrajzírás. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet.

Kantás Balázs 2013: Fantomképek - Kötetkritikák a kortárs magyar irodalom paradigmikus szerzőiről. Budapest: Cédrus Művészeti Alapítvány–Napkút Kiadó.

Kapitánffy István - Szepessy Tibor 2013: Bevezetés az ógörög irodalom történetébe. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium.

Kávai Bózsó Ildikó 2018: A dráma műfaji sajátosságai.

https://www.mnt.org.rs/sites/default/files/attachments/8._oszt_a_drama_mu_faji_sajatossagai_9._ora.pdf

Letöltés dátuma: 2022. december 15.

Koppány Zsolt 1993: A gondolat birodalma.

<https://mek.oszk.hu/09100/09199/09199.htm>

Letöltés dátuma: 2022. december 03.

Kósdy Ilona 2013: A művészetről.

<https://kosdy-ilona-weboldala.webnode.hu/irodalom/a9-osztaly/muveszet-irodalom/>

Letöltés dátuma: 2022. november 30.

Lőrincz Csongor 2019: Az irodalom tanúságtételei. Tanúság és fikció mint nyelvi események. Budapest: Ráció Kiadó.

Lőrincz Julianna 2019: A paródia mint intralingvális (textuális) fordítás. Komárom: Selye János Egyetem.

Magyar Mihály Zoltán 2016: A mese jellemzői.

<https://docplayer.hu/2284929-1-temakor-a-mese-jellemzoi.html>

Letöltés dátuma: 2022. december 30.

Merriam, G., Merriam, C. 2012: Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, 11th Edition. Springfield, Massachusetts, USA: Merriam-Webster Inc.

Mezősi Miklós 2006: Zene, Szó, Dráma. Budapest: Argumentum Kiadó.

Ocsenás Alica 2015: „Befelé tágított határok”. a gótikus irodalmi hagyomány nyomainak vizsgálata 20. század eleji szövegekben.

<http://real.mtak.hu/90552/7/barna-egerer-kapusi-major2015-61-67.pdf>

Letöltés dátuma: 2023. január 07.

Oláh Tibor, PhD. 2010: A romantika szépírói stílusa. Stilisztika vázlat.

<http://magyar.fazekas.hu/wp-content/uploads/2016/02/A-romantika-st%C3%ADlusa.pdf>

Letöltés dátuma: 2023. január 07.

Orbán Gyöngyi 2017: Irodalomtanítás és játék (A játék fogalmának gadameri újraértelmezése az irodalomtanításban). *MAGISZTER*, 15. évfolyam, 2. szám, Csíkszereda, 4-13.

Pintér Márta Zsuzsanna 2016: A történelmi dráma alakzatai a 16–18. századi magyar irodalomban.

http://real-d.mtak.hu/1010/1/dc_1363_16_tezisek.pdf

Letöltés dátuma: 2022. december 17.

Polónyi M. Eszter 2020: Írás fénnel: Balázs Béla a forgatókönyv megjelenéséről.

<https://www.apertura.hu/2020/tel/polonyi-iras-fennyel-balazs-bela-a-forgatokonyv-megjeleneserol/>

Letöltés dátuma: 2022. december 08.

Quirke, S. 2004: Egyptian Literature, 1800BC, questions and readings. *The Journal of Egyptian Archaeology*, 2007/93. évfolyam, London, Anglia, Egyesült Királyság, 271-274.

Rácz András 2022: Meséld el, ki vagy! – Pléh Csaba az elbeszéltről.

<https://kultura.hu/meseld-el-ki-vagy-pleh-csaba-az-elbeszelt-enrol/>

Letöltés dátuma: 2022. december 01.

Ropolyi László - Gyenge Zoltán - Valastyán Tamás - Gábor György - Sándor Klára 2020: Lehetséges világok versus fiktív világok. Budapest - Somorja: MTA – Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács.

Salát Gergely 2009: A régi Kína története. Budapest: ELTE Konfuciusz Intézet.

Salát Gergely 2014: A sebekről a webnovelláig. Vázlat a kortárs kínai irodalomról.

http://epa.oszk.hu/01400/01433/00055/pdf/EPA01433_szepirodalmi_figyelo_2013_02_026-039.pdf

Letöltés dátuma: 2022. december 14.

Sarkady János 2014: Arisztotelész - Poétika.

<https://mek.oszk.hu/04100/04198/04198.pdf>

Letöltés dátuma: 2022. december 12.

Sárdi S. Margit 2010: Műfaj-e a sci-fi? Alapfogalmak a tudományos-fantasztikus irodalom köréből. *SCI-FI ÉS UTÓPIA*, Budapest, 28-37.

Simon Attila 2021: Megrendülés. Affektivitás, nyelvi erő és erőszak Pszeudo-Longinosznál. In: *Bia hangja: Az erőszak irodalmi és nyelvelméleti reprezentáció*, Eger, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceum Kiadó, 33-51.

Stóhr Lóránt 2013: Keserű könnyek. A melodráma a modernitáson túl. *Stóhr Lóránt: Keserű könnyek. A melodráma a modernitáson túl*, Szeged, 14-54.

Tar Ibolya 2015: Egy rendhagyó komédiatörténet. *Antik nevetés*, Szeged, 166-183.

Várkonyi-Kecsmár Szilvia 2008: Írás kialakulása, fejlődése. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet.

РЕЗЮМЕ

У кваліфікаційній роботі вдалося познайомитися з широким поняттям літератури, дізнатися про художню та розважальну літературу, а також про їх відмінності. Познайомилися з письменником, чий власний внесок у дисертацію дав величезну перевагу в тому, що ми могли досліджувати не лише питання “як”, але й більш цікаве “чому?”. Мета дипломної роботи досягнута, твір проаналізовано, в якому так бездоганно поєднується художня та розважальна література.

Приходячи до кінця твору, я нарешті зрозуміла, що писав мені автор щодо вибору теми для цього твору: *“Я не готувався бути кримінальним письменником. Я навіть і не кримінальний письменник, а письменник, який також пише кримінальні твори. Для мене кримінальний – це не жанр, а тема”*.

Ласло Чабаї - справді винятковий письменник. Розумне й цілеспрямоване письмо завжди можна побачити в його підготовлених і добре спланованих роботах. “Синдбад, детектив” - не лише прозовий шедевр, а й несподівана драма. Бо це не кримінальний роман.

Цей роман представляє життєвий шлях мультикультурної людини, чиєю професією є детективство, аж до моменту, коли з локалізованого середовища, Нярлігета (що є алегорією Ниредьгази та її простору), він представив широкий світ у радикально заплутаному історичному періоді. У зв'язку з цим письменник заслуговує окремої згадки за те, що він висвітлив у своїй повісті проблемний період для Угорщини, але в цьому плані слід ще раз підкреслити, наскільки він вмів не привертати до цього уваги до останньої хвилини. Навіть коли даний історичний конфлікт є невід'ємною частиною розвитку історії, наприклад, коли Синдбад і його батько переселяються в Угорщину через Месопотамський похід, який навіть не згадується по імені, але для визнання цього представляє все.

Підсумовуючи, розважальні елементи “Синдбада, детектива” дають ляпаса, якщо читачі уважні. Історія Синдбада та його випадки не тільки цікаві, а можна також сказати, що змушує читача дізнатися про даний період, якщо ні про що інше, щоб зрозуміти світ представлений у книзі, і дивитися на світ більш відкритими, менш упередженими очима.

MELLÉKLETEK

1. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 1. kérdés s válasz.

1. Az első s legfontosabb kérdés az, hogy mi ihlette Önt az írásra? Minden írónak volt oka íróvá válni, s sokan még motivációval is feladják. Ön elmondhatja azt, hogy egy sikeres írói életutat tett, s ez út alatt nem egy elismerésben részesült. Mi motiválta a témaválasztását, s milyen módszerekkel dolgozik?

„Gnothi szeauton” – volt felírva állítólag a delphoi jósda bejáratára. „Ismerd meg önmagad!” Úgy vélem, legalábbis az egyéni sorsalakítás szempontjából, aligha lehet ettől fontosabb tanácsot megfogalmazni. Az egyénben benne rejlő tehetség nélkül se jó tanár, se jó orvos, se jó esztergályos, se jó kertész, se jó író nem lehet valaki. Az emberek egy kis részében sok tevékenységhez szükséges tehetség található, a többségében egyhez-kettőhöz. Erre, ezekre kell összpontosítani és nem kell elpazarolni az energiát hiábavaló munkákra, tanulmányokra. Én hét éves korban döntöttem el, hogy író leszek. S ezt a szándékomat egy percre sem adtam fel azóta. (Mindössze annyi változás történt, hogy úgy tizennégy éves koromtól kezdve már inkább prózát írok, mint verset.) Pedig harminckilenc éves koromig nem voltak komolyabb sikereim. Az írásvágy olyan természetes és olyan erős bennem akár a szexuális késztetés vagy a vágy a családalapításra.

És újabban még egy íráshoz vezető okot fedeztem fel. Nem éreztem jól magam sem általános sem középiskolában. Amit tanítottak, nem igazán érdekelt. Nem teljesítettem jól. Mondhatom azt is: sok szorgalommal nem értem el semmit. Mikor viszont kortársaimmal beszélgettem, rendre azt vettem észre, hogy nem vagyok ostobább tőlük. Mindezekből azt szűrtem le, hogy nem bennem, hanem az iskolában, az iskolarendszerben van a hiba. És az íróvá válás reményével gyógyítottam magam: „Majd íróként megmutatom, mit érek!”

2. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 2. kérdés s válasz.

2. Bátorkodom mondani, hogy általánosan szépíró. Szépíróként viszont elég bátor, hogy szórakoztató műfajhoz nyúlt, melynek az irodalmi közösség általános megítélése, hogy “könnyebb”, “kevésbé értékes” vagy akár “alsóbbrendű”. Önt ezek nem rettentették el mégsem. Ez milyen megfontolásból történt?

Nem is tudom. Én mindig csakis szépirodalmat akartam írni. Bár nem neveztem „szép”irodalomnak, hanem egyszerűen csak irodalomnak. És el is mosódnak a határok. Ha egyáltalán vannak. A „szórakoztató irodalom” jelzővel nemigen illették a műveimet, legfeljebb azt mondták, olyan olvasmányosak, mint a populáris könyvek. Amit én dicséretnek veszek. Ez az egész dolog, tehát nem foglalkoztat. Pláne nem foglalkoztatott a pályám elején. Arra vágytam, hogy kiadják a könyveimet. És hogy legyenek olvasóim. Minden olvasómat nagyon szeretem. Függetlenül attól, hogy milyen izléssel, várakozással vág neki a műviemnek. Szeretném megölelni mindet!

És azt meg kell ismételnem, hogy a krimi számomra nem egy szórakoztató műfaj. Nem is műfaj. Csak egy téma. Amit lehet művelni magas és kevésbé magas színvonalon is. Én igyekszem az előbbire.

3. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 3. kérdés s válasz.

3. Innentől már a Szindbád tetralógiáról teszek fel kérdéseket. Első ízben érdekel, hogy miért pont "Szindbád", egy Urdu perzsa nyelvből származó neve van a főhősnek (főhős háttértől eltekintve)? Ezt a Krúdy-féle Szindbád ihlette, közvetlen "Az ezeregyéjszaka meséi", vagy valami teljesen más?

A Krúdy-féle Szindbádhoz az enyémmnek semmi köze. Az Ezeregyéjszaka Szindbádjához annál több. Hiszen ő is Bagdadban élt. A bagdadi Szindbád behozása, szándékaim szerint, az egzotikumot erősíti. Lehet, más nevet kellett volna választanom. Viszont a Szindbádnak nagyon szép a csengése.

4. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 4. kérdés s válasz.

4. Egy rövid összefoglalóban hogy jellemezné Szindbádot, mint figurát? Miért pont egy ilyen karakter lett a könyve főszereplője?

Egy végtelenül szerethető alak. Esendő, de még a hibái is szerethetőek. Mert ezek által lesz hús-vér ember. Ravasz, mint a nagyobbik fiam. Kinézetre pedig a kisebbik fiamra hasonlít. Szereti az orosz kultúrát. Ebben meg rám. Sokrétű a személyisége. Mind majd' mindenkinek. Tele van kétellyel és félelemmel. A töprengéseit, rágódásait azonban csak módjával mutatom be. Nem akarom megterhelni túlzottan az olvasóimat.

5. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 5. kérdés s válasz.

5. A "Szindbád, a detektív" című regény (tovább: A regény) az első detektív-krimi könyve. Korábbi műve, "A hiéna reggelije" elbeszélések, melyek tartalmaznak rejtély-fókuszált történeteket, mégsem krimik. Mi motiválta Önt arra, hogy a krimi zsánerhez hozzányúljon?

A krimi, a bűnregény számomra nem egy műfaj, hanem egy téma. Az emberek a való életben is igen sok bűnt követnek el, egy realista író tehát nyugodtan írhat ilyenekről. A kriminovelláimmal sikerült befutnom, vagyis elérnem, hogy megjelenjenek a folyóiratokban. Nem készültem krimiírónak. Nem is vagyok krimiíró, hanem inkább egy író, aki krimiket –is- ír.

6. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 6. kérdés s válasz.

6. A regényben elég explicit módon van bemutatva az erőszak, melytől, bár a kriminológia valamelyest együttjárója, sok író tartózkodik. Önt mi motiválta, hogy bemutassa művében a bűnözés erőszakos oldalát?

Sok ötletem volt, hogyan lehetne íróként befutni. Írjak gyermekverseket? Meséket? Tudományos-fantasztikus-utópisztikus regényeket? És végül a krimi jött be, melyben elkerülhetetlen az erőszak minden és bármely formájának bemutatása.

7. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 7. kérdés s válasz.

7. A regényben a cselekmény a Második Világháború előtti, és közbeni Nyárligetről szól. Nagyon gyakran viszont, még mielőtt cselekményileg releváns is, a karakterek sokszor referálnak más országokat, kultúrákat. Egy ennyire lokalizált környezetben is ennyire gyakori volt más kultúrákról való tájékozottság és példalózás a korban, vagy más motiválta Önt, hogy ilyen megközelítést alkalmazzon?

Az egzotikum, a színesség, élvezetesség érdekében. Ez egyfajta stíluseszköz. Máshogy beszéltek a századforduló, n máshoz az első világháború alatt, máshogy a két világháború között stb. Én a mai magyar nyelven írok, de néhány szót felhasználok, melyek jellemzőek voltak az adott korra. Lehet ez magyar szógyökből képzett vagy latin, német, szláv eredetű is. Társadalmi osztályt is jelezhet ez, a sok latinizmus a vidéki értelmiség, a germanizmus a pesti polgárság sajátja volt.

8. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 8. kérdés s válasz.

8. Hars, s érezhetően realista képet fest az a háborúról a regényben. Nehéz elképzelni, hogy felkészületlen pozícióból írta a művet. Milyen forrásokat használt, hogy bemutassa a periódust?

Nagyszüleim rengeteget meséltek a háborúról. Úgy, mintha tegnap történt volna. Ez volt talán az első inspiráció, ami írásra késztetett. Természetes hát, hogy megjelenik a műveimben. Ráadásul a háborúk sosem érnek véget. Mert ahhoz az kéne, hogy a háborúban elesettek feltámadjanak, a lerombolt épületek maguktól újra felépüljenek. Ezen kívül a háború kialakulása és lefolyása ad legtisztább képet az emberi lélek sötét oldaláról. A benne rejlő korlátoltságról, bosszúvágyról, egyoldalúságról és legfőképp: az egoizmusról.

Amikor pedig a XX. század történelméről írunk, annyi forrás áll rendelkezésre, hogy nem azok felkutatása, hanem értékelése, a köztük való eligazodás a nehéz. De én könyvtáros vagyok és történelem szakos is, értek hát valamit a kutatás módszertanáról és a forráskritikáról. Nagyon szeretem a folyóiratirodalmat. És természetesen nem csak a nagypolitikáról szóló cikkeket. A bulvár, a társasági hírek, a hirdetések, a sport is nagyon jól jellemez egy adott helyszínt egy adott történelmi kort.

9. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 9. kérdés s válasz.

9. Önnek volt egy vagy több kifejezett üzenete, melyet közölni akart a világgal?

Eleinte talán, öntudatlanul, volt üzenetem. Mert azt hittem, értem a világot, és tanácsot tudok adni másoknak. Ma már kevésbé érzem így. Aztán az is adta magát, hogy önmagamról írjak. Ma már úgy látom, el kell távolodni az írónak önmagától, mert különben fennáll az a veszély, hogy nyavalygás, gyermekkori traumák fölemlgetése lesz a mű. Ma már nincs határozott gondolat, amit közvetíteni akarok. Legfeljebb, indirekt módon, azt, hogy a világ rendkívül bonyolult, az ember ne ragadtassa el magát semmilyen eszme, mozgalom felé. Leginkább az a célom, hogy műveimmel befogadói élményt, katarzist okozzak olvasóimnak.

10. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 10. kérdés s válasz.

10. A magyarságnak a vagyon, a szegénység és a "gonosz gazdag ember" mindig népszerű téma volt főleg a szépirodalom körében. Független az író háttérétől, számtalan regény szól a szegény ember harcáról a gazdaggal, a hatalommal. Az Ön történeteiben ezzel szemben, bár a történetei zömében a kis-, vagy középosztálybeli emberekről ír, az írók többségével ellentétben mégsem tapasztalható harag vagy elfogultság a gazdagabb, felsőosztály-beliekkel szemben. A műveiben miért van így?

Illúzió egy adott társadalmi rétegtől, annak öntudatra ébredésétől várni a társadalmi-gazdasági-világpolitikai gondok megoldását, a harmonikus emberé létezéshez vezető út kitaposását. A sovány bérért dolgozó kétkezi munkások úgy általában épp olyan tökéletlenek, esendők, becsaphatók, felheccelhetőek, mint a polgárok, a jómódú parasztgazdák, a hivatalnokok vagy az arisztokraták. Persze minden ember érdekes, részben éppen a sajátos társadalmi helyzete miatt. És hús-vér emberként épp úgy, mint regényalakokként. A szegényeket automatikusan áldozatnak feltüntetni viszont közhelyes. A realista író senkit nem menthet fel a saját sorsa fölötti felelősségvállalás terhe alól.

11. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 11. kérdés s válasz.

11. Nehéz meghatározni egy egyetemes férfi-nő dinamikát a könyvben. Általában erős nőket mutat, mégis többször áldozatok. Erre Ön hogyan refelktálna?

A nő-férfi viszony rendezetlen. A világon és Magyarországon. A nők többsége kedves, gondoskodó, de legalább annyira akaratos, makacs és indulatos. És egoista, akárcsak a férfi. És legfőképp: gyanakvó. 230 000 éven át (ennyi ideje alakult ki a homo sapiens) a férfiak elnyomták őket. Pontosabban el akarták nyomni. A nőknek egész fegyverarzenáljuk alakult ki ez ellen. És a fegyvereiket most is bevetik, amikor már nem minden férj akarja elnyomni őket. De ez érthető. Évezredek alatt kialakult mentalitás csak évezredek alatt változhat meg. Egyszer azért csak eljön az az idő, amikor a nők már nem elsősorban vetélytársat, hanem szövetségest látnak a férjben, férfiben. A Beregben különösen férfiasak a nők. Talán a nehéz sors, a természeti és politikai katasztrófáknak kiszolgáltatottság, a folytonos spórolásra utaltság is az oka ennek. Meg a durva, részeges férfiak. Akik azért ittak, mert az asszony megvonta tőlük a testét és a lelkét. Ördögi kör ez.

12. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 12. kérdés s válasz.

12. A műben gyakran megjelenik a zsidóság és antiszemitizmus kérdése. Ez történelmi szempontból általánosan került, kényelmetlen téma, még ha közvetlenül érintett időperiódusban játszódik is egy történet. Miért érezte fontosnak a témát beépíteni a történetbe?

Nem hinném, hogy került téma lenne a zsidóság. Van a XX. században legalább két megemészthetetlen traumája a magyarságnak: Trianon és a magyarországi holokauszt. (A kettő egyébként összefügg egymással.) A feszültség csillapításának egyik módja lehet talán a kibeszélés-megírás. Bár mindkettő érzelmeket kelt, tehát lehet, hogy fordítva sül el a dolog. De mindenképp írnom kell ezekről, hisz foglalkoztatnak engem, akárcsak az olvasókat.

És van a dolognak egy másik oldala is. Örök és vonzó témák a művészetben-irodalomban: az erotika, a szerelem, a halál, Isten és az egzotikum. A zsidóság afféle helyi egzotikum. Nagyon érdekel India, Kína, Japán vagy akár az amerikai őslakosok kultúrája, de ezekről még nem nagyon írtam, mivel évtizedeket kellene eltöltenem a felkészüléssel. A magyarországi zsidók egy jobban megszemlélhető és megérhető kulturális-vallási-társadalmi csoportot alkottak és alkotnak.

13. csatolmány. Levelezés Csabai Lászlóval, 13. kérdés s válasz.

13. Már korábban részben válaszolt erre a kérdésre, viszont úgy érzem, hogy egy kicsit közvetlenebbül megkérdezem - extenzív írói életútja során mi motiválta a témaválasztásait általánosan?

Egy jó témában, sőt már egy jó ötletben is benne rejtőzik egy egész regény, mint ahogy a mamutfenyő picinyke magva is tartalmazza a leendő faóriás minden porcikáját. A legfőbb témák az világirodalomban (és az én műveimben is): Isten, halál, szerelem, szexualitás. És esetleg a haza. Meg az igazságosság. Meg a természet. A történelem egyesíti ezeket a témákat. És jó is őket történelmi távlatba helyezni. De néha meg jó az aktuális jelenbe. Nagy az író szabadsága. Miközben persze olykor korlátoznia kell magát, ha törekszik a valóságot, vagy legalábbis a valóság illúzióját megteremtteni.

Ім'я користувача:
Аніко Чурман

Дата перевірки:
18.05.2023 23:05:26 CEST

Дата звіту:
25.05.2023 00:47:50 CEST

ID перевірки:
1015143575

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011754

Назва документа: László (Kész) Henrietta_Szakdolgozat_2023

Кількість сторінок: 59 Кількість слів: 17188 Кількість символів: 122841 Розмір файлу: 830.98 KB ID файлу: 1014824502

5.78% Схожість

Найбільша схожість: 1.48% з Інтернет-джерелом (<http://www.kalligramoz.eu/Kalligram/Archivum/2010/XIX.-evf.-2010.-a...>)

5.7% Джерела з Інтернету 201 Сторінка 61

1.05% Джерела з Бібліотеки 96 Сторінка 63

1.69% Цитат

Цитати 12 Сторінка 64

Не знайдено жодних посилань

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету 17 Сторінка 65

0% Вилученого тексту з Бібліотеки 12 Сторінка 65

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 3